

ARETAEVS
DE PVLMONVM
INFLAMMATIONE

CONTEXTVM GRAECVM ADIECTA VERSIONE LATINA

EDIDIT

EMENDATIONES ET COMMENTARIVM

ADIVNXIT

CAROLVS WEIGEL

P. D. A. A. L. L. M. M. B.

SECTIO PRIOR

Τὸν ἀνεστορίας Αρεταίων ἔειπεν ἀδρήσους

Περθεμὲν τῶν νεκῶν, δάμασι Περσεφόνης

Κοίραν' ὑποχθονίων ἀκόρεσε βροτῶν Αἰδωνεῦ,

Πῶς ἔλεθρον νεκῶν δεῦρο φέρεται κατέχειν.

Ὡς γὰρ ἐξεπίτηδες ἐπῆλθε νέκυσ ἀνεγείρω

Τῶν ἀσκληπιαδῶν ἔξοχος ἂν σοφίῃ.

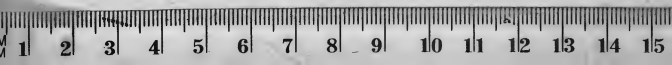
Ἄργει μὲν ἐμβαλλε νεκρῶν τάχα, μὴ σε κενόσῃ

Ὡν ἰητρῆναι, οὐδέν' ἐρῶ φθίμενον.

LIPSIAE

MDCCLXXX X.

ARTICLE 2

D. R. P. V. M. O. V. M. INFLAMMATION

TO THE HONORABLE MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
IN SENATE CHAMBERS, WASHINGTON, D. C.
AND TO THE HONORABLE MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
IN SENATE CHAMBERS, WASHINGTON, D. C.

OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

REPORT

ON THE
MATTER OF THE
INFLAMMATION
OF THE
HOUSE OF REPRESENTATIVES
IN SENATE CHAMBERS,
WASHINGTON, D. C.

V I R O

EXPERIENTISSIMO EXCELLENTISSIMO

D O C T I S S I M O

IOANNI MARTINO KOCH

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORI

ET COLLEGII B. MARIAE VIRGINIS SODALI

HONORES IMPETRATOS

PIE GRATVLANTVR

NVPERI QVIDAM EIVS AVDITORES

BAVMGARTEN

SCHREGER

GERLACH

TITIVS

HAERING

WEIGEL

MASSACHUSETTS
STATE ARCHIVES
DORCHESTER

JOHANNI MARTINO KOCH

PROFESSOR OF MEDICAL DOCTRINE

OF THE UNIVERSITY OF WÜRZBURG

1791

1791

1791

1791

1791

1791

1791

1791

1791

ΤΩ, ΛΟΓΙΩΤΑΤΩ, ΚΑΙ ΕΜΠΕΡΙΚΟΤΑΤΩ,

ΙΩΑΝΝΗ, ΜΑΡΤΙΝΩ, ΚΟΧΙΩ,

ΚΑΡΟΛΟΣ ΟΥΕΪΓΕΛ

ΧΑΙΡΕΙΝ ΚΑΙ ΕΤΗΡΑΤΤΕΙΝ

Οκτωκάδεκα ἤδη ἑνιαυτοὶ παρεῆλθον, ἐν οἷς τοὺς βροτοὺς τῶν νοσημάτων
ιάσω, οὐδένα τε κατὰ τοὺς τῆς θείας τέχνης πατέρας, ἐνδοξα ἐζητήσας γέ-
ρατα, δείξας σαυτὸν παράδειγμα τοῦ ἀποφθέγματος τοῦ μεγάλου
ποιητῆ.

Ὅθ' ἔνεκ ἀρετῆ τοῖς ἐν ἀνθρώποις μόνῃ
Οὐκ ἐκ θυράων τὰ πύχιστα λαμβάνει
Αὐτὴ δ' ἑαυτὴ ἄθλα τῶν πόνων ἔχει.

Ἐθεὶ οὖν ὑπακούσας ἐκδεδεχμένῳ, ληφθεὶς θ' ὑπ' ἀνάγκης μᾶλλον, ἢ
Φιλοτιμίᾳ κεννητημένος, πάντα τὰ γέρατα πρὸ μικροῦ ἐδέξω, ὧν, οὐ μό-
νου ὡς αὐτοὶ ἴσμεν, ἀλλ' ὡς καὶ πᾶσα ἡ Γερμανία, πρὸ δέκα ἔτι ἐτῶν
ἀξιώτατος ἐνομίζεσθαι. Διὰ τᾶυτα οὖν τὰ γέρατα ἐν ὀνόματι τῶν πρώτων
σου μαθητῶν, ὅς ἀείποτε, ἀσμένως ἐταίρους ὀνομάζεις, συγχαίρω σοι,
ευχόμενος ἐκ βάθους τῆς καρδίας, πᾶσαν τὴν καὶ εἰς τὰ τοῦ Νέστορος ἔτι
συνακολουθῆσάν σοι εὐκκληρίαν. Ἐίης, Φίλιππε διδάσκαλε, καὶ εἰσπέει-
τα ἡμῖν, ὃν μέχρι τούτου ἐβλέπομεν, διδάσκαλος, βραλευτῆς, ἐταίρος,

καὶ δέχου δημοσίᾳ παρ' ἡμῶν τὴν τῆς μεγίστης εὐγνωμοσύνης καὶ αἰδέσεως
ὁμολογίαν. Τὴν περὶ τῆς περιπνευμονίας τοῦ Αἰεταίου πραγματείαν ἐξελε-
ξάμην δις αἰτία κινηθείς· τὰ μὲν, τῆς νόσου, ὡς οἶδας, Φοβεῶς ὕσης,
τὸν τε Φίλτατον Φράνζιον ἐν αὐτοτάτῳ χρόνῳ ἀναρπασάσης, ἐν ᾧ καὶ σὺ,
πολυτιμώτατε, περιέπεσας, καὶ μὴν αὐτῇ, μικροῦ δεῖν, ὑπέκεισο ἂν· τὰ δὲ
ἐπεὶ αὐτὸ τὸ καφάλαγον τῷ Αἰεταίῳ, εἰ καὶ μὴ οὐχ ὑπερημένον πινὸς ἀσα-
φείας, περισσεύει ὅμως πολλῆς κοσμιότητος καὶ ὠφελείας. Ἐἰ οὖν τέως
ἔνια εὐτυχῶς ἀνέπτυξα, καὶ ὡς δεῖ ἐπαινέθωσα, τὴν σὴν τῶν τε ἄλλων
ἐλλογιμῶν ἀνδρῶν ἐπικρότησιν ὡς βραβεῖον τῶν πόνων μου ἠγήσομαι· εἰ δὲ
τῶναντίον τάτῃ ἀπέτυχον, τῆς Φίλης διορθώσεως ἐμοὶ πολυευκατίας καὶ
ὠφελειάτης οὐκ ἀμελήσω. Ἐρῶσο, Φίλτατε ἐταῖρε, καὶ ποιήσόν με ἐς
τὸ ἐσόμενον τῇ σῇ εὐνοίᾳ κεκοσμημένον.

P R A E F A M E N.

Qui omnibus quotquot eum legerunt, graecae linguae mirum inspiravit amorem, diuus Homerus, et mihi, quae aliis tribuit, non denegavit, quid, quod in summam me rapuit grandisonae linguae admirationem. Verum cum studiorum meorum ratio non permetteret, ut in Homeri consuetudine haud interrupta pergerem perseuerantia, ad viros me conuertam illius exemplum imitatos, Hippocratis et Aretaei. Quorum praecipuis posterior, summam inter principes medicos famam et auctoritatem nactus, omnem meum sibi conciliauit cum amorem tum attentionem; qua de causa vix, ac ne vix quidem temperare mihi possum, quin eius in laudes excurram, nisi actum agere videar. — Equidem haud ignoro, aureos Aretaei libros, librariorum incuria, squalidos et deformes traditos nobis fuisse, qua de re haud exigua difficultate eorum lectionem esse impeditam; at cum virorum sit excitari aduersis rebus non deterreri, primitiis meis laboribus, sine aliam laudem meruero, illa tamen, virilis animi, ne iustus quidem rerum arbiter me indignum, ut spero, iudicabit, Propertiani illius memor:

Quod si deficient vires audacia certe

Laus erit —

Quae cum ita sint, viros in arte claros, ne strenua lance, quae adolescens scripsi perpendant, rogatos velim; quibus au-

tem errauerim in locis, (quod saepius factum esse prospicio) vt beneuoli me doceant, non rogo eos, quin obtestor.

Variis commotus rationibus, pretium facere mihi visus sum, si in exordio de Aretaei patria, secta, placitis physiologicis et pathologicis, medendi methodo et dictionis ratione nonnulla praemitterem, praeter ipsos fontes tum Clericum, Wiggani ducem, tum Wigganum aliosque secutus, addito scriptorum Aretaei quae supersunt, codicum msptorum, editionum commentariorumque typis impressorum, indice, quantum fieri poterat plenissimo. Editio qua vsus sum Goupyli illa est, cuius contextum passim et emendauit et restituit, vt et codicum auctoritas et necessitas ipsa postulabat. Reiecta autem Crassi versione latina, utpote mihi parum probata, Wigganianam, sicubi aptam deprehendi, adaptaui, ita tamen, vt illam passim, prouti occasio mearumque emendationum ratio id iuberet expolirem, graecisque verbis accommodarem. Quod autem Trillerus in opere de pleuritide fecit, idem et mihi facere placuit, nempe vt loca et parallela et explicantia Hippocratis, Aristotelis, Galeni, Aetii, Paulli al. nec non recentiorum eruditorum explicationes et meas qualescunque animaduersiones subiungerem. Constitueram quidem de therapia morbi cet. nonnulla addere, sed ne in nimiam molem excreceret libellus, haec prudentiori consilio in aliud tempus distuli.

PROLEGOMENA.

Cappadocia ¹⁾, olim Leucosyria ²⁾ dicta, ceteris Graecis ob incolarum morum perversitatem, animorumque improbitatem ³⁾ exosa, malo eheu! omine, Aretaei patria fuit. Verum ne vnicum misera hac ex gente clarum prodiisse credatis; nominandi etiam veniunt Strabo Geographus ⁴⁾, vterque Gregorius ⁵⁾ cum Basilio ⁶⁾, ecclesiae patres, Apollonius Tyaneus etc.

Quo vero *tempore* noster floruerit, duplici dictu difficile est ratione, partim, quod Homero Hippocrateque excepto, neminem meminit scriptorem nobis superstitem, partim vero etiam, quod praeter auctorem incertum, illius, Dioscoridis nomine insigniti libri, *εὐρηριστῶν*, p. 112. et Aetium cum Paulo, idque obiter modo, ne vllus quidem *) nostri mentionem iniecit.

1) Cf. *Strabo* Geogr. p. 122. ed. Bas. fol. *Stephanus* de urbibus p. 354. Asiae terra cuius fines Paphlagonia, Colchis, Euxinus Pontus, Armenia, Cilicia etc. circumscripsere.

2) *Herodot.* Clio p. 29. *Terpsich.* p. 303. ed. Gronou. *Strabo* ed. *Casaub.* pag. 819 et 1071. *Plinii* h. n. l. VI. p. 303. editio ab *Harduino*, non ex suo ingenio vt vulgo creditur, sed ex Mfcriptis et adnotat. codd. bibliothecae Episc. *Pellicerii* Monspel. public. qua de fraude cf. *Patinus* T. I. epistoll. pag. 30. sq.

3) Exstat ap. *Const. Porphyrogenetam* Them. l. I. Th. 2. sequens epigramma:

Καππαδοκίην πόν' ἔχιδνα καὶ δάκτυλ' ἀλλὰ
καὶ ἀντὶ

Κάτθανε γευσσάμενη αἰμικτος ἰεβόλα.

4) *Iosephus* in histor. et ipse L. XIV. Geogr.

5) *Nyssenus* de quo vid. *Socrat.* l. V. hist. eccl. c. 8. *Nazianzenus*. vid. Niceph. Call. l. XIV. c. 39. — Vitium forsitan modo typographicum est, in *Lindeno* reformato p. 87. obuium, ubi *Merklinus* Serabonem, Gregorio Nazianzeno coaeuum facit, quorum vero aetas, trecentos et quod excurrit annos, distat. Quem errorem a viro docto vnquam notatum recorder, at nomen et locus memoria excidit mea.

6) Nic. Call. l. XI. c. 54.

*) Et *Phorius* et *Symphorianus Champagius* (qui fere omnes habet veteres medicos) de nostro silent.

Γουρυλί ἀπέθορος Ουδέλληνος, de tempore quo vixerit, sententia his modo constat, Aretaeum *Ἰποκράτους μὲν ὕστερον γεγονότα Γαλήνη δὲ πρότερον*. Age nunc videamus virum, caeteroquin vere eruditum, errare etiam, hominum more, posse. *Vossium* volo, qui in libris de Philof. p. 96. 107. et de vitiis ferm. p. 419. 784. ea de causa Aretaeum ante Caesarum tempora reposuit, quod ionica vsus fuerit dialecto, oblitus prorsus Arrianum, Hadriani Caes. temporibus viuentem, qui scriptis Alexandri Macedonis facta, eadem dialecto celebrauerat, vt et *Menagius* in amoen. iuris p. 223. et cl. *Kubnius* in libr. de dubia Aretaei aetate, eruditi obseruarunt. Oblitum porro arguo *Vossium*, nostrum diligentissimum Coi fuisse aemulum, quem eadem dialecto aureos composuisse libros, ne ignarus quidem ignorat.

Sic argumenta me latent, quibus *Bernierius* 7) fultus, haec adnotare poterat: „*Aretéé étoit en si grande reputation aux temps d'Auguste, qu'il fut surnommé l'Hippocrate Cappadocien.*“

Quibus autem vixerit temporibus, ex ipsis mei scriptis optime elucet. Nam non modo 8) Antidotum a Mithridate rege praeparatum, sed et *Clerico* in hist. med. parte IIda obseruante, illud *Φάρμακον*, quod, quia viperarum carnes ei adderentur ab Aretaeo 9) *δι' ἐχιδνῶν*, ἢ *διὰ* 10) *θηρίων*, ab aliis vero Graecis *θηριακὴ* 11) appellatum, commemorat et commendat, quodque *Andromachum*, *Nerone* Caes. regnante *ἀρχιήτρον* 12), habuit auctorem. Medicamentum porro illud *διὰ βησαοῶ* (*Ruthae* inter *Syros* nomen, quae princeps fuit ingrediens) *Aetio* 13) teste, ab eodem *Andromacho* inuentum, adhiberi vult *Cappadox* 14) l. i. morb. ac. cap. 7. Nec

7) Hist. de la medecine part. Ire chap. IV. p. 85.

8) Cura m. diut. l. I. p. 175. et l. II. p. 186. ed. gr. Parisiensis, *Goupyli*.

9) Cura m. diut. l. II. p. 193.

10) Cura m. diut. l. I. pag. 175.

11) Vid. *Gorraeus* in def. med. v. *θηριακῆ*.

12) Non vt vulgo existimatur *ἀρχόντος ἱατροῦ*, sed idem ac *Hippocratis ἡδελφισμῆνος*. In marmore quodam ex *Vespaiani* C. temp. superstite, *Alcimiano* medico nomen superpositi medicorum, siue medici et peritissimi et primi, tribuitur, quod idem mihi esse videtur, cum *ἀρχιἱατροῦ*. *Gr-*

terus etiam in splendidis vetustatis thesauris, principis medicos non archiatros, sed et medicos imperatorum et medicos palatinos vocatos esse animaduertit. Plura de eius priuilegiis, dignitate et iuribus vid. ap. *Cujacium* ad loc. de comitibus et archiatris sacri palat. Io. *Filescium* l. I. select. p. 321. Iac. *Gothofredum* ad tit. de medicis et archiatris.

13) *Tetrab.* II. ferm. IV. cap. 47.

14) *Cappadox* et ea propter dicitur *Aretaeus*, ut distinguatur et ab *Aretaeo Corinthio*, et ab *Aretaeo Sabino*, qui in *Hippocratis* epidem. commentatum esse et *A. Gelius* et *Galenus* monent.

minorem, Plinii ¹⁵⁾ quidam locus adfundit lucem, in quo eximius ille naturae scrutator de Laferpitio ¹⁶⁾ Cyrenaico agit (a nostro l. I. c. 6. in rigore neruorumque distensione auferenda adhibitum) quod ob miram raritatem obortam, ad Neronem C. istis ex terris missum esse, legimus. Quibus omnibus collatis, nostrum Neronis tempora neuquaquam praeiuisse, sed eum forsan, Galba et Vitellio imperantibus, degisse, et illa quam professus est, declarat secta, quam, licet in Hippocrate iamiam loca quaedam, illi fauentia occurrere videantur, ab Athenaeo tamen Cilice, sic Augusti et Tiberii Caes. imperio, ad Trajani et Hadriani usque tempora floruisse, quorum post decessum Galeni scholam surgentem omnes rapuisse, competentem habemus.

Nostrum in Italiae forsan oppido commoratum fuisse, nescio quid impediatur, loca immo quaedam eius in libris obuia id ipsum suadere videntur; sic talis occurrit l. II. quo aegrotis varia commendat vina: *ιταλῶν δὲ (οἶνων) σερραπείνος, ἢ Φενδανός, ἢ Φαλεζῖνος, ἢ σιγῆνος, ἢ μὴ σφόδρα σύφη κ. τ. λ.* Cum vero, licet nobis ex pneumaticorum secta maximus, impari, quam secutus est Archigenes ¹⁷⁾ claritate Italia vixisse, probant et Galenus ¹⁸⁾, multos qui pneumaticos commemorat, de meo tamen silet, et Aetius cum Paullo, qui eius nomen nisi singulo quodam loco habent, licet ex eius scriptis tanquam ex limpidissimo fonte multa haussisse videantur. Simillimum, immo quod eiusdem praeceptoris discipuli neuter, neutrum commemorarit, luculentissimumque praebent nobis inter Graecos exemplum, Xenophon et Plato, diui Socratis discipuli. Ratio autem cur viuis nec Romanis gratus, nec postea maioribus ad saeculum usque decimum sextum notus fuerit, eo fortassis explicari potest, quod, ut ionicus scriptor (cum Attica dialectus Romae magis placeret, qua Archigenem scripta sua composuisse legimus) et ipsa natione notatus exosa, umbraticus, tota cum pneumaticorum secta, a Galeno eiusque se-

A 2

15) Hist. nat. l. XIX. T. II. p. 160.

16) Vid. Langii opp. med. vera eruditione plenae. p. 330.

17) Mitto, quos Iuuenalis Archigenis in honorem composuit versus; incertum enim poetarum testimonium.

18) Quod et in causa est, cur Petitus Aretaeum, Galeno iuniorem censet, an iure an secus, me doctiores iudicent viri; haec vero illa contra interrogaturus, cur non in totis Cappadocis libris ne unica quidem vice Galeni nomen, adoratum fere occurrat.

Statoribus oppressus, turpi traderetur obliuioni, vsque dum denique viri eruditi illam contra scholam insurgerent, qui et ipsi, quorumque discipulorum diligentia, Aretaeum; per tot annos spretum puluereque sepultum, reuelauit iterum, nobisque notum aestimatumque reddidit.

Secta, cui addictus, pneumatika¹⁹⁾ fuit; quod primus omnium, *Clericus*, optime quidem, ex ipsius Aretaei loco, de angina cap. VII. l. morb. ac. I. obseruatum probauit. Hac de schola²⁰⁾ pauca modo inter nos constant, cum fere omnia eruditorum scripta quae ex ea prouenere, iniuriosum tempus nobis eripuerit. Huius sectae princeps statorque, procul fuerat dubio Athenaeus Cilix, vel secundum Coelium, Tarsensis²¹⁾, Agathini praeceptor, cuius postea discipulus Archigenes extitit, Cappadoci adhuc aequalis. Hic, quem nominari, sectae fundator, sequentibus a ceteris suam voluit discedere scholam: Quatuor elementis praecipuas subrogando facultates, calidum, frigidum, humidum cum sicco vt prima posuit stamina rerum, quibus e Stoicorum²²⁾ principiis τὸ πνεῦμα addidit, quod tum macrocosmi tum microcosmi euncta penetrando, immensa vi quaecunque gubernaret, vt Mantuanus ille canit poeta:

Principio coelum ac terras, camposque liquentes
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, et magno se corpore miscet.

Spiritus eius, quam describere modo aggressus sum, sectae, totum regere corpus humanum, integer, valetudinem seruare corpori cum robore secundam, laesus²³⁾ vero diros ciere morbos, ex his quae modo dixi, quaeque nunc enarraturus sum, perspicitur. Qua

19) Cum ex ea nil scripti reliquum nobis sit, vel ob hoc solum Aretaeus plurius est faciendus, cuius quippe opera, licet incompleta, solummodo ad nostra usque tempora, omnibus reliquis pneumaticorum scriptis deperditis, sunt seruata, quorum ex numero nominabo modo Athenaei illa, Agathini, Herodoti, denique Archigenis. Quae enim in Galeno, Orisasio, Paulo, aliisque occurrunt nil, nisi mera huius scholae sistunt nobis monumenta.

20) Quaecunque etiam, Aretaeum methodicae sectae addictum esse, ostentandi causa protulerit P. Petirus, ea tamen quae hucusque narraui, quae statim sequuntur, et quae doctius fusiusque docuit Wigganus, sufficiant.

21) Ac. morb. l. II. c. 10.

22) Cicero de nat. deor. l. II. c. 7.

23) εἴτου προσηκόντος sc. πνεύματος Gal. introd. cap. 9.

vero via corpus intret humanum, quaque ratione excitet morbos, adiectis quibusdam aliis scholae decretis, meum nunc est, cui fatagere pro viribus conabor; accuratorem enumerationem et perscrutationem eorum, quae decreuerat schola, philosophico-medicam, Sophoclis verbis memor, doctis viris caute relicturus:

Σοφία δ' ἀν σοφίαν
παραμύθειεν ἀνῆρ.

Palmarium pneumaticorum dogma erat, spiritum ²⁴⁾ per vniuersum corpus ²⁵⁾ dominantem a pulmonibus per clandestinas vias ad cor ²⁶⁾ dimitti, indeque diffusum, singulis membris vitam impertiri, eoque robustiorem et vegetiorem esse hominem, quo ampliores pulmones natura spiritus commeatui parauerit. Omnia itaque, quae liberum spiritus in corpus ingressum impedire, quae illam viam et coarctare et totam claudere, quae denique τὸ πνεῦμα in ipso corpore turbare mutareue valeant, vel morbum corpori, vel mortem inferre possint. Ea propter Cappadox de ortu epilepsiae sic fabulatur ²⁷⁾: Corripi homines epilepsia, si πνεῦμα intus ferueat, omniaque commoueat, totumque spastice circumvoluatur corpus. Sic diligentia, ingenioque sibi proprio, causam Anginae enucleare studet *): Existimat nimirum, esse cynanchem, solum spiritum, praua conuersione in calidissimam siccissimamque naturam, immutatum, nulla tamen corporis parte laborante inflammatione. etc. Verum, ne detegendo scholae paradoxa, Aretaeum illudere, occultusque eius inimicus videar nonnullis, cum potius, non fucatum nudumque quasi eum ostendens, amici nomen merear, ex iis etiam, quae schola proposuit laudabilia, pauca nunc adferam. Statuerunt nempe, pulsus ²⁸⁾ distentione iuxta et contractione cordis arteriarumque confici. Obseruarunt etiam genituram, non ex omnium animalis partium eliquatione, sed ex sanguine solummodo, eoque per-

A 3

24) An hicce spiritus idem sit, quem Stoici ἔκτικόν nuncupant, an ignis (Diogenes Laert. in calce l. VII.) incertum.

25) Arist. hist. anim. l. I. c. VI. Φίγμα δὲ

καὶ εἰς τὸν πνεύμονα πόροι ἀπὸ τῆς καρδίας κ. τ. λ.

26) Aret. p. 6. ed. laud.

27) p. 7. ed. laud.

*) p. 6.

28) Galenus de differ. puls. l. IV. c. 12.

fectissimo fecerni. Concluserunt ²⁹⁾ denique ex plurimis obseruatibus, femineo sexui nullum esse semen genitale, sed feminas, materiam nutritionis fetus, mares verò genuinum semen, vitali facultate praeditum, suppeditare. cet. Verum, ne in hunc, quem composui libellum. atque congeffi, *Athenaei* illa quadrent: τὸ μέγα βιβλίον ἵσον ἐστὶ τῷ μεγάλῳ καιῶ — pedem hic figam; qui verò hac via longius adcuratiusque procedere volunt, et Clericum in hist. med. et Hallerum in bibliothecis et practica et anatomica adeant, necesse est.

Nullus equidem dubito, fore quosdam, qui taedio magis quam amore Aretaei ³⁰⁾ capti, omnia eius scripta, futilia leuiaque *fac* iudicaturi, hos verò viros non monitos, (quod iuuenem non decet) sed rogatos velim, legant sequentia iudicentque. Meis vero vt potiar votis, pauca nunc de eius in rebus medicis peritia ita enarrabo, vt, quae aureus eius liber, ex anatomicis, physiologicis et medico, vt aiunt, practicis, quae denique ex eius curandi aegros ratione, vestigia contineat, ipsis mei verbis firmata, statim sim expositurus. Totum corpus humanum tribus partibus esse compositum, spiritu ³¹⁾ nempe, fluidis solidisque partibus, monet noster I. morb. ac. II. c. 3. ἡ φύσις — πάντων μὲν κρατεῖ, πᾶσι δὲ σημαίνει, καὶ ὑγρῶ, καὶ πνεύματι, καὶ στερεοῖσι κ. τ. λ. quibus procul dubio Coi patris vestigia pressit, qui Sect. VIII. libri de morb. pop. VI. has partes corpus humanum constituentibus nominat: τὰ ἴχοντα ἢ ἐρμῶντα, ἢ ἐνβρόχοντα σώματα. Multum postea hac de re disputauit Galenus ³²⁾, quem ne nimis longus euadam, ipsum adeundum suadeo. Quae habet pulmonibus, videantur infra. Hepate, Erassiftratium secutus, venarum adpellat εἰζῶσιν ³³⁾ καὶ αἱματοποιήσεως ὄργανον ³⁴⁾. (Cui opinioni peruetustae contradixit iam Aristoteles in

29) Cf. Galenus de femine libr. II. cap. 5. sq.

30) Quae de Aretaeo hic dixi, de Hippocrate, Galeno et Alexandro Tralliano simili valent ratione. Etenim inter omnes veterum amicos constat, permulta recentiorum temporum in rebus medicis inuenta, profecto non inuenta, sed reperta potius esse nominanda. Haec quae dixi probabunt quae

sequuntur, et quae in *Inuentis nov. antiquis* proponuntur.

31) Videantur quae infra ad vocem πνεύμα notauit.

32) De differ. febr. l. I.

33) L. de m. ac. II. c. 7. p. 27.

34) Singularem plane de hepatis functionibus ideam *Plato* scriptam reliquit in *Timaeo*, cf. *Opp. Tomus III. p. 71. edit. Ser-*

L. de pt. animal. l. III. c. 4. ἀλλ' οὐθεις ἂν ἀξιώσειεν αὐτὸ (τὸ ἥπαρ) τὴν ἀρχὴν εἶναι, οὔτε τῆ ὅλου σώματος, οὔτε τοῦ αἵματος.) Cum enim chy-
mi ad iecur adfluxus, animal dum vivit, sempiternus procedat, sic
etiam ex hoc viscere et in omne corpus sanguinis esse didu-
ctionem et bilis³⁵⁾ praeparationem. Splenem, vt Cous iam docue-
rat, viscus μανὸν³⁶⁾ appellat, quod, non vt multi huic iuniores, ana-
tomiae restauratae temporibus, aequilibrum quasi, conformitatisque
causa, sinistro lateri innatum perhibuere, sed ut atrum detergeat san-
guinem ad hepar tendentem, eumque quodammodo iam elaborat.
Quam ob rem Anonymus ille de liene dicit: δόξεεν αὐτὸ εἶναι νόθον ἥπαρ
εἶναι. En totam adhuc recentiorum post tot tantosque labores ite-
ratos, de splenis officio sententiam! Stomachum ἡδονῆς καὶ ἀπόσις ἡγε-
μόνα nuncupat³⁷⁾, quam descriptionem non modo veterum philo-
sophorum et medicorum faniores, sed recentioribus temporibus
principes in arte viri exhibuere. Ab illo, pergit Aretaeus, corporis
pendere robur, animique firmitatem demissionemue omnem.
Quod si cui paradoxon videatur, adeat Bagliuii, Sydenhami, Sto-
llique scripta. Hic melancholicorum et hypochondriacorum tri-
stes latent inimici, hic maniae, epilepsiae et tot tantorumque mor-
borum inuestigandi sunt recessus. Coctionis ciborum instru-
menta³⁸⁾ nominat noster ventriculum et colon, chylumque ab his
praeparatum in iecore condit, cuius in anfractibus, sanguinis ori-
ginem omnemque praeparationem latere docet. Sed hiscum non
quietus, vaporibus totum qui permeant corpus, non minus nutri-
tionis vim tribuit. Nonne in his verbis nuperorum, quae promul-
garunt principes physiologi, (vnico qui dissentit Cruikshankio ex-
cepto) de telae cellulosae officio, decretorum vestigia? Capite 9.
libri II. de tunicis intestinorum ventriculique loquitur, cui vtrique
duplicem adscribit, quorum interior in dysenteria corpus egredi
animaduertit. Reticeo, ne nimis longus sim, quae differit de reni-

rani, ubi de diis loquitur minoribus qui summi dei iussu, iecinori vaticinandi vim impofuissent: κατίσησαν ἐν τάτῃ τὸ μαντεῖον, x. r. λ.

35) L. m. diut. I. cap. 15. p. 63.

36) Qua ex causa praedisposita etiam ad scirrhum et abscessum cf. I. de m. diut. I. cap. 14. p. 6r.

37) L. m. diut. II. cap. 6. p. 8r.

38) L. m. diut. I. cap. 15. p. 68.

bus³⁹⁾ glandulosi, de vesica tendinosa⁴⁰⁾, de vteri ligamentis et teretibus et latis, et quae sunt reliqua.

Age nunc, pauca etiam de Aretaei angiologica c. h. cognitione. Cor viscus calidum, forte, stimulo esse respirationis negotio l. II. cap. 1. de m. ac. innuit, cui ex *Hippocratis* et *Chryssippi* Stoici sententia, vitae atque roboris principium omne tribuit. Sanguinis in arteriis propulsione⁴¹⁾, contractione a corde orta perfici, quo ex continente motu curam arteriarum, si vulneratae fuerint, perdifficilem esse. De portarum⁴²⁾ vasis, non inscium sed optime potius instructum fuisse, testatur initium capituli 8. l. II. morb. ac. p. 28. Qui locus paulo longior, dignissimus foret, qui totus a me transcribatur.

Nunc etiam iis quae hactenus proposui, de cerebro et nervis quaedam ex Aretaeo desumpta, addam. *Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς*, inquit⁴³⁾, *τῆς ζωῆς ἐστὶ ἡ ἀρχή*. Quo veterum dicto haud pauci nitebantur physiologi ad recentia vsque tempora, quos contra⁴⁴⁾ Fabricius ab Aquapendente⁴⁵⁾, Malpighius⁴⁶⁾ et Hallerus⁴⁷⁾, sua cum ovo incubato instituta experimenta in libris, quos tanti facimus, promulgauere. Sic pergit noster eodem, quo diximus, capite de cerebro, quod attrahat ex corde sanguinem et q. s. r. Neruorum⁴⁸⁾ originem in sinoiput ponit, admonetque aegrotos, ne fomenta hac capitis parte imponi patiantur. Mea autem vetusti illius, a coaeuis sprete, a iunioribus obliti, admiratio, perlecto cap. VII. l. de morb. ac. l. summum petiit, in quo eruditorum recentissimo-

39) L. m. diut. II. cap. 3. p. 75.

40) L. m. diut. II. cap. 4. pag. 78. *Wigganus* nervosam vertit vesicam. Si vero vesicam veris nervis non musculis et tendinibus qui ob coloris similitudinem etiam νεύροι audiunt, ex mente Aretaei compositam esse voluerit, errorem quem commisit, facit, quae sequuntur, Cappadocis verba emendare queunt: *νεύρον δὲ ὡς τὴν φύσιν τὰ κερ εἰδὲ σαρκατῶν εἰδὲ βῆξις ἐκτετατῆ* κ. τ. λ.

41) L. m. ac. II. cap. 2. p. 18.

42) Nisi rebus impediatur inopinatis, fieri possit, qui ea quae, suatore *Platnero*, viro celeberrimo, cum vase portarum institui expe-

rimenta, quasque inde affectus sum observationes, in futurum sim propositurus.

43) L. de m. ac. cura l. I. p. 105.

44) Aristoteles iamiam l. VI. hist. animal. cor primum viuere monuit. Recentioribus temp. *Aldrouandus*, *Coiter*, *Harueus*, *Veslingius*, *Lanciscus* alique hanc sententiam magis magisque exemplis illustratam limarunt.

45) Op. anat. phys. ed. Lips. p. 23. sq.

46) T. II. Opp. ed. Lugd. Bat. p. 58. sq.

47) Sur la formation du coeur dans le poulet: à Lausanne. 1758. 8.

48) L. de m. ac. cura l. cap. 6. p. 123.

rum de neruorum decussatione, communicatas nobiscum sententias nudis conspexerim verbis; quas secundum obseruationes Cappadox meus aegrotos, suae curae demandatos, tractat. Cum vero is locus non careat modo, quid, cum summa abundet utilitate, dignissimum iudicauit quem torum his infererem, quo nimirum et cerebri et medullae spin. neruorum iter cum *χιασμῶ*, s. litterae X. signo ingenue comparat. Dicit nimirum eo in loco, dextram laborare capitis partem, si laeuae nerui sint resolutae et s. p. Causam huius phaenomeni his explicans: *αἰτή δὲ τῶν ἀρχέων τῶν νεύρων ἢ ἐπαλλαγὴ· ἢ γὰρ κατ' ἴξιν τὰ δεξιὰ ἐπὶ δεξιὰ ὀδοποροῦσι, μέσφι περὶ τῶντα, ἀλλ' ἔμφυτα τῇ ἀρχῇ ἕκαστα εὐθύς ἐπ' ἐκείνα φοιτῇ, ἀλλήλοισι ἐπαλλάξάμενα εἰς χιασμὸν χήματος, κ, τ. λ.*

Nunc et pauca ex *pathologia* Aretaei exhibebo specimina. II. lud de colica ⁴⁹⁾ caput, vnum ex his expertus sum, quod vtilissimis abundaret obseruationibus. En optima circa morbi diagnosis monita! dolores esse vagos, iis sese manifestare in locis, vbi sedes morbi; sic ascendentes pleuritidem, ad latus procedentes splenitidem mentiri; impedire et vrinae secretionem, sic renes adficere, petere et cremasteres eosque turbare, quapropter medicos quosdam empiricos symptomate deceptos, morbum in cremasteribus timentes, hos exscasse, narrat. Asthmatis illa species, quam noster lib. I. morb. ac. cap. 18. describit, quae iuncta cum tussi dyspnoëa, agrypnia, et particularum calculosarum exscreatione, cel. *Baldingero*, qui et *Walchium* contra iure ostendit, morbum esse et nuperis temporibus obuium, Asthma scirrhosum videtur. Quae de vermibus, morbisque ab his excitatis, noster habet, ea tanti sunt ponderis, et tam subtiliter disputata, explicataque, vt tota non legi modo, sed, vt viri doctissimi verbis vtar, in succum et sanguinem verti, mereantur. Euoluantur itaque capita *περὶ σκοτοματικῶν, περὶ μελαγχολίας, περὶ μανίας, περὶ παραλύσεως, κ. τ. λ.* quae thesaurum obseruationum medicarum complectuntur. — Proprium neruis morbum tetanum esse, omnes neruos a chritide adfici, l. de morbis ac. II. cap. 3. et l. m. diut. cap. 12. fusius docet. Omitto angustis limitibus circum-

49) L. m. diut. II. cap. 8. pag. 85.

scriptus quae praecipue de venae cauae ⁵⁰⁾ acuto morbo diserit, quem, Galeno forsan excepto, nemo veterum habet, de ictero ⁵¹⁾ de lienis ⁵²⁾ morbis, de calculis ⁵³⁾ humanis, de hydatidibus ⁵⁴⁾ hydro-picorum, locisque modo adlegatis, acquiescam.

Restat nunc vt, qualis eius fuerit aegrotos *curandi ratio*, tum quoad medicamenta ingesta corpori, tum quoad externe ei applicata, breuibus exponam. *Ξυνομαρτεῖν* ⁵⁵⁾ τὴν ἰητρείην τῆ ρασώνη τῆς φύσεως ἀριτον, et alio in loco ἀγαθὴ ⁵⁶⁾ διδάσκαλος ἢ πείρη. Vtrumque dictum de Aretaei norma curandi in vniuersum testari queat, quam et *Hippocratem*, et omnis aevi principes in arte viri obseruasse, cum ignarissimis ignoramus. Verum si eapropter, Cappadocem rudes inter empiricos cuidam lubeat deiicere, hunc vel vnam nostri paginam perlegisse dubito. *Hippocratis* exemplo, medicaminibus internis iusta cum dicta ⁵⁷⁾ non parce quidem vsus (Pleuritidem et Pneumonitidem si excipias, in quibus varia suadet) plurimum topicis medicaminibus tribuit. Summum cardiacorum vinum ⁵⁸⁾ habet, quod pro morbi et naturae aegroti diuersitate, vel merum vel dilutum commendat. Nec minus laudat Castorei vsum in Lethargo, Apoplexia, Tetano, Suffocatione hysterica, Gonorrhoea al. In morbis chronicis Absinthii succum, Castoreum, Theriaca al. vna cum saepissime iterato corporis motu (omnem quem vetat in morbis acutis) aequae ac in hepatis abscessu affectibusque renum sudorifera, et vrinam pellentia suadet. In omnibus fere morbis chronicis *Vomitum* excitare iubet, non solum istius temporis genio gerendo morem, sed vt motu praeprimis illo vehementi, tum solidas partes stimulas roboret, tum fluidas resolutas inde diffundat ⁵⁹⁾, quae claris verbis expressit ⁶⁰⁾: ἤτε ἔντασις εἰς ἐγγήγορσιν ἔχει τὶ ζώπυρον, καὶ ὁ τῶν φλεγμάτων ἔμετος τὴν αἰτίην τῆς νόσου ἀγει. κ. τ. λ. Qua ex

50) L. II. m. ac. 8. p. 28.

51) L. m. diut. I. c. 15. p. 63.

52) L. m. diut. II. cap. 14. p. 61.

53) L. m. diut. II. cap. 3. p. 75. sq.

54) L. m. diut. II cap. 1. pag. 69. sq.

55) L. de m. diut. cura I. c. 4. p. 173.

56) L. de m. ac. cura I. c. 2. p. 116.

57) Dietam et hic iamiam quam maxime laudat lacteam, ut et balnea.

58) Sic in phrenitide I. de m. ac. cura c. 1. in syncope I. II. c. 3. p. 246. sq.

59) Recentiorum iterum temporum novum inuentum!

60) L. de m. ac. cura I. I. 4. p. 118.

causa, vacuo ventriculo lenia modo suadet emetica, vt aquam tepidam, oleum, emulsiones cet. eo vero vel bile vel pituita cibus depuratis scatente, nil magis commendat albo Helleboro ⁶¹⁾. Eadem ipsa ex causa aegrotis *purgantia* suadet, quorum ex numero Helleborum nigrum, Hieram, Coccum, Cnidium, Aloen, omnes vero superantem Helleborum album, vel solum vel pitifanae admixtum. — Vt refrigeretur et roboretur corpus, vt calefiat, humectetur, sicceatur, aut ad salutare motus inde concipiendos, viresque excitan- das inuitetur cutis, balnea, fomenta, cataplasmata, frictiones, cantharides ⁶²⁾, synapismos, cet. qualibet fere pagina suadet. Si quid corpori noxium inhaereat, si capiti quid officiat ex intestinorum cum illo consensu, si pars quaedam sit inflammata, si alius non bene respondeat, cet. ad haec omnia corrigenda educendaque, *enematum* largum commendat vsum. Quam ob rem et pro morborum diuersitate, variam eorum materiem esse voluit; addit eapropter salia, mel, Hyssopum, Rutiliam, Centaureum, Therebinthinam, Castoreum, et si summum minatur vitae periculum, Euphorbium et Colocynthydem, vt in cap. de Apoplexia iubet l. de m. ac. cura I. cap. 4. p. 118.

Aretaeum post *Themisonem* ⁶³⁾, cuius scripta vel latent vel sunt deperdita, ad sanguinem e corpore eliciendum *sanguisugis* ⁶⁴⁾ pri-

B 2

61) Ἐλληβορῶν χροῖσθαι, τῆ ἰσχύϊ τῆ δυναμότητι πάντων ἀγαθῶν. l. de m. chron. cura l. c. p. 169.

62) Clericus hist. med. l. IV. p. 513. „Les methodiques, et même la plupart des anciens medecins employoient les medicemens qu'ils apelloient metascritiques, pour tirer du centre à la circonference. Ils prenoient pour cela de la moutarde, ou la plante appellée Thapsia. Aretée le pratiquoit aussi, mais il employoit de plus les cantharides, pour attirer plus puissamment“ etc. vt existimo Aretaeus primus fuit, qui cantharidum usum externum ad vesicas trahendas iuberet, simulque cautionem adderet, ne vesica, cui praecipuis noxae, corrodatur, largam lactis copiam ante eorum vsum bibendi. Internum vero vsum in Hydropse iam iam laudat Hippocrates.

63) *Themison*, ut ex *Galeni* l. III. de locis affect. c. 3. patet, *C. Celfo* aequalis, qui primus omnium hirudines aegrotantium corporibus adposuisse a Cael. Aurel. dicitur, morb. chron. l. I. p. 286. ed. *Abmelou*, cui *Clericus* hist. med. pag. 442. nullis fultus argumentis contradicit.

64) Antiquum eorum nomen *hirudo* fuit, ferioribus modo temp. de eorum virtutibus instructi, homines, alteram iis imposuerunt denominationem. Sic *Horatius*:

Non missura cutem nisi plena cruoris
hirudo —

et *Plinius* hist. nat. l. VIII. in elephantis descr. „Cruciatum in potu maxime sentiunt hausta hirudine, quam sanguisugam vulgo coepisse adpellari, aduerto.

15
 mum vsum fuisse, et altum reliquorum veteris aevi medicorum, silentium ⁶⁵⁾ et quaedam ipsius loca declarant. Ex omnibus quotquot curiosus adii vetustatis scriptoribus graecis, vnico *Theocrito* (quem mihi Henricus monstrauit Stephanus), nullus earum mentionem fecit, qui Id. II. 55. amoris vim hisce iucundus comparat:

Αἰ αἰ ἔρωσ ἀνιγῆ τὶ μὲν μέλαν ἐκ χροῶς αἷμα
 Εμφύς, εἰς λιμῶνες ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωνας.

Post mei tempora, *Aetius*, *Paullus*, *Trallianus*, al. his saepius vsos esse, ex eorum scriptis nobis elucet. Tribus vero in morbis, et vbi sanguis scarificatione paullo profundius erat elicendus, hiru- dines adposuisse, meus testatur, quarum, si impletae deciderant, vulnera, cucurbitulis renouauit. Sic Satyriasi, Coeliaco affectu, Hepatideque laborantibus non sine magno morbi leuamine, eos adhibuisse legimus.

Fidus Hippocratis discipulus, Cappadox, in sexcentis morbis et diuturnis et acutis, *cucurbitulas cruentas et siccas*, variis parti- bus, vt in Phrenitide et Lethargo vertici, in Apoplexia, et Tetano, occipiti, in Melancholia hepatis regioni, cet. infigendas esse sua- det: quibus caute addit, ne infirmioribus, neruorumque morbis laborantibus, spasmodicos excitent dolores, parum modo flam- mae eos adpropinquare, et paullo lenius modo imprimere ⁶⁶⁾. Ast vbi totus imitandus mihi videretur Aretaeus, id in *venae sectione* foret. Tanta enim cum cautione eam instituit, vt recentiorum tem- porum haud paucos antecelleret. Largam eam suadet, ampliori- que incisione instituendam, in omnibus fere morbis inflammatoriis, quam etiam postulante necessitate, iteratam. Verum in morbis apoplecticis, melancholicis et plethoricis, parcam at repetitam iu-

65) Vnicus *Plinius* I. 32. c. 10. ex morfu eorum narrat, interemtum Messalinum Cor- tam virum Consularem, qui Tiberio regnan- te, consulatum gessit. Quo factum est, ni fallor, vt eorum vsus, tritibus aegrorum exemplis, medicis istius saeculi paulo suspe-

stior redditus sit. Quapropter nullus in opp. *Galenii* genuinis hiru- dinum vsus, Spuria enim sunt, quae addita leguntur ab *Oribasio* collecta, eaque non *Galenio*, sed *Antyllo* metho- dico adscribenda.

66) Morb. ac. cura I. I. c. 6. p. 134.

bet venae sectionem cet. Loca autem, quorum venas incidit, pro morborum varietate diuersa etiam sunt; sic venas aperit frontis, cubiti, linguae, omniumque primus in manu, vbi nimirum vena annularem digitum et minimum interfuit⁶⁷⁾. Sic et grauioribus in morbis copiam sanguinis extrahendi, ad haeminae⁶⁸⁾ dimidium et ipsam haeminam primus constituit. Non contentus venas dexteritate fecandi, imminente maiori periculo et *arterias* aperit, noster, e. g. in vertice, in oculi angulis et in vtroque auris latere, quo Cephalaeae⁶⁹⁾, Vertiginis⁷⁰⁾ et Epilepsiae⁷¹⁾ vehementes aut leniit impetus, aut prorsus sustulit. Quem vero medici sequuntur laudantque, et chirurgi admirentur. Etenim praeter ea, quae de medicaminibus topicis modo dixi fere quotidianis, non modo felici respondente euentu, abscessum in hepatis regione intestina vastantem, ferro aperuit⁷²⁾, et praeter eam, quae per vias vrinarias, corpus egrediebatur, magnam puris elicuit copiam, non solum terebra cranium perforauit⁷³⁾ Epilepsia laborantium, non iussit modo in Cephalaea, lienisque scirrhos institui vstonem, sed in calculosis etiam, nisi inflammatione impediatur, de lotio cathetere⁷⁴⁾ educendo, eorumque vesica incidenda, et de secanda trachea, iis, qui ad nos peruenerunt, aureis differit in libris.

Qui vero medicis est commendandus Aretaeus, et linguae Graecae studiosis, optimo proponendus exemplo. Nam nemo medicorum post Hippocraticum tempus inclytorum, ornatius⁷⁵⁾, elegantius, vtilius denique librum, et argumenti et sermonis habita ratione, Aretaei aequiparandum opere, vnquam composuit. Quamuis enim e Cappadocia, ob insignem Graecae linguae barbariem,

B 3

67) M. ac. cur. I. II. c. 3. p. 139.

68) Mina, Mna, Cotyle, ponderis genus, drachmas C. vel plus aequans, sec. Galen. I. 5. *κατά γέννη* cap. 3. p. 778. Plinium I. 21. §. 109.

69) L. m. diut. cur. I. 2. p. 166.

70) Ibid. c. 3. p. 171.

71) Ibid. cap. 4. p. 174.

72) Conf. morb. diut. I. r. 13. p. 60.

73) M. diut. cur. I. r. c. 4. p. 174.

74) M. ac. cur. I. II. c. 9. p. 159.

75) De eius stylo hoc iudicium Mattairius tulit. „Sermonis breuitas, multiplex materiae copia, vis verborum in causa fuerunt, vt stylus quidam ei proprius esset, et a communi aliquantulum recedere videatur. Quidquid est superfluum, quidquid ex sermonis filo et artificiosa vocabulorum structura potest intelligi, id omne refecit: unde fit, vt emphatica et elliptica ei admodum placuerit syntaxis. etc.“

nota, ortum suum duxerit, tamen studio veterum, Homeri, et Hippocratis, quorum et imitatore se praebuit et sectatorem, tantam sermonis puritatem, tantumque nitorem cum elegantia nactus est, ut non mente solum et doctrina, sed ore etiam Hippocratem referre videatur. Quare, quod Cappadox tam emendate pureque Ionica dialecto opus conscripserit suum, more virorum eruditorum fecit, qui, quas natura voces negavit, studio et ingenio sunt adepti. Itaque pauca modo ut adferam exempla huc pertinentia, *Aelianus* ⁷⁶⁾, homo Romanus, sic attice scripsit, ac si mediis in Athenis natus esset. Sic *Phauorinus* Gallus tanta inclaruit Graeca eloquentia, ut paucis secundus euaderet. At cur ad exterarum vagaretur gentes! nonne inter nos ipsos viri inclaruere Latio qui decori extitissent? Foretne vnus, cui non statim inclytum *Ernestiorum* nomen in mentem veniat? Sic et medici quidam sunt Germani, qui scriptis suis patriam mentiri possint, quorum ex numero cl. *Zimmermannum* cum exp. *Swediauero* commemorare modo placet, qui Gallico Anglicoque idiomate nupera composuerunt scripta.

Superfunt nobis Aretaei ingenii diligentiaeque testes, (cum libri primi capita quatuor priora, et opera eius chirurgica omnia aut perdata aut latentia lugeamus) hi qui sequuntur libri:

περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων πάθων βιβλ. β.

περὶ αἰτίων καὶ σημείων χρονίων πάθων βιβλ. β.

ὀξέων νούσων θεραπευτικά βιβλ. β.

χρονίων νούσων θεραπευτικά βιβλ. β.

Sed et haec passim et incuria et tempore faucia et deprauata. Ast neminem profecto existimo fore, cui hicce non displiceat ordo librorum, cum pathologica morbi descriptio ab eius therapia sit separata. Quam ob rem permiratus sum, cum viderem et *Wiganum* et *Boerhauium* pristinam librorum seriem, eamque interruptam retinuisse. Cum itaque quae dixi, tanta emineant et veritate et vsu, certissimus sum, si quis in posterum, Aretaei opera, non

76) Optime Philostratus eius biographus monet: ἠπτείνεζε δὲ ὡς περ οἱ ἐν τῇ μεσογίᾳ Ἀθηναῖοι.

adscriptam, *Guilielmo* tamen *Morellio Tiliano*⁷⁷⁾, (in quem et literae quadrant maiores) *Hadr. Turbeni* in officina typographica socio, tribuere mallem, cum omnes, quotcunque hunc nominauerunt, solidam eius eruditionem laudarent. Emendauit sua versione illam *Crassi* vitiosam, addidit e *Goupyli* ed. graeca libri postremi, quae desiderabantur capita, adiecit denique paucis animaduersiones in locos, qui in *Aretaei* cod. graeco a *Crassi* interpretatione discrepant, quosque editio, quae statim sequitur, stellulis habet notatos. Omnibus adnotationibus nuda impressa est versio lat. *I. P. Crassi* cum quinque capitibus e *Morelliana* suppletis, in collectionis medicae artis principum T. I. op. *Henr. Stephani* Paris. 1567 fol. — *Bafilea* tot tantorumque graece scriptorum seruatrice, aequae gaudet vers. latina, quae simul cum *Palladio*, *Ruffo*, al. a. 1581. impressa est ap. *P. Pernam*, prima versione ab ipso *Iun. P. Crasso* recognita, additisque in illa deficientibus capitibus. In fine praefationis annum videre est 1555, quo *Iunium* adhuc vixisse constat. Cum autem tota collectio, nescio qua de causa, tamdiu imperfecta latuerit, *Iunio* mortuo, *Celsus* filius modo imprimendam eam curauit, verum non ipse interpretatus est, vt *Boerbauus* in praef. et *Hallerus* in bibl. pract. T. I. p. 194. opinati esse videntur. Quam sequitur editio nec a *Wiggano*, *Hallero* cet. nominata, nec a me vnquam visa, quam *Georgianus* recenset catalogus: „*Aretaei* Cappad. tract. de morbis acutis, gr. et lat. cura *Hoeschelii*. Ingolst. 1603. 4. Excipit has, quam *Haenischius* publici iuris fecit, operum *Aretaei* ed. gr. lat. Aug. Vind. 1603. fol.⁷⁸⁾ Qui capita libri primi desiderata, felix an secus, e *Galeno*, *Paullo*, et *Alexandro Tralliano* supplere studuit. Vfus est ed. gr. *Goupyli*, lat. *Crassi* notis anonymi (*Morellii*) codd. msp. Veneto vt perhibet, *Bauarico*⁷⁹⁾ et *Augustano*, cui addidit editioni suae commentarium, vno verbo inutilem, qui nil proprii prae se

77) Eius etiam, quam infra citabo *Arati* *Phaenomen*, edit. gr. lat. auctor.

78) Ad manus mihi etiam ed. huiusce in fronte tituli: „*Praefantissorum medicorum tractatus de morbis acutis et diuturnis, vtpote phreniticis etc. quibus Aretaeus G. Haenischii cum notis, adnexus est.* Aug. Vind.

1627. fol. Cui vero nullus *Aretaeo* inest medicus graecus.

79) Vel nec vnquam habuit *Haenisch.* codd. Venet. et Bauar. vel iis non iuste vsus est, cum in ea, quae mihi est ed. a. 1627. ne vlla occurrit varians lectio, ex iis desumpta.

fert, (cum et anatomicas nudis fere verbis transcriptas deprehenderim adnotationes) nisi morborum nomina graeca, vili labore, ex hebraica lingua deriuata, confuseque posita. Qualescunque eius laudes meritas, fidibus at diffonis, canunt *Petitus*, *Clericus* et *Wigganus*. — *Patauinam*, versionem, anno quae prodiit 1700. 8. vt commemorarem modo, sufficiat. Cum vero, licet *I. P. Crassi* interpretatio non ita sit spernenda, *Freindio* duce, *Wigganus* Aretaei editionem moliretur, melius esse ratus; si iteratam nostri editionem, noua liberioreque ditaret versione; qua facta, dissertatt. *Mattairii* variantibus lectionibus additis, lexicoque congesto, suam auctor, in lucem emisit editionem splendidam, gr. lat. Oxon. 1723. fol. Huic posterior nitore, at vtilitate prior, prodiit, quae praeprimis laudanda venit editio *Boerhauui* cum *Wiggani* et *Mattairii* in Aretaeum dissertatt. *Petiti* commentariis integris, *Scaligeri*, *Haenischii* et *Trilleri* notis et emendationibus, lexico, indiceque copioso adaucta, Lugd. Bat. 1731. fol. 80). Huius editionis textum gr. lat. *Io. van Groenueld* secundum *Goupyli* et *Morellii* editiones, anno iamiam 1719. *Boerhauius* suafore, imprimi curauit; indicem congestit perutilem *Pellerinus*; totum reuisit, praefationemque addidit diuus *Boerhauuius*. Excitandae denique sunt versiones latinae, *Venetiana* a. 1763. 8. *Argentoratensis* 1768. 8. illa collectionis *Hallerianae* 1771. 8. *Londinensis*, anglico idiomate impr. auct. *I. Moffat*, et nuperrima *Viennensis* 1790. 8. secundum *Wiggani* versionem, priore eius dissertatione omissa, et parum accurate impressa. Haec scribenti, a bibliopola quodam missam mihi cerno versionem et *vernaculam*, item *Viennae* impressam, cuius vero titulum, qui sensu quodammodo carere videtur, totum hic transcripsi: *Aretaeus des Kapadoziens, von den Ursachen und Kennzeichen rascher und langwieriger Krankheiten. — Vier Bücher. Aus dem Griechischen mit beygefüigten Anmerkungen übersetzt von I. C. Dewetz, Wien, 1790. 8.* Hoc in volumine pathologica modo 81) morbo-

80) Monendum insuper video, extare quodae exemplaria, eiusdem editionis a. 1735. cuius titulus modo interata vice est impressus.

81) In vtraque *Viennensi* ed. quae supra nominaui incommoda, nondum sunt sublata.

rum pars continetur, cui si placuerit, altera forsan sequetur therapeutica. Ast aliorum virorum doctorum iudicio, ne paullo iniuriosior videar, omnia committam; praeterire vero vix possum, quin moneam, ullam *Lindenii*, *Bernardi*, *Trilleri* al. emendationum, cet. cet. habitam esse rationem. — Restat nunc, nominare viros, qui in Aretaeum sunt commentati, eorumque scripta recensere. Primus horum aetate *Petrus* est *Petitus* (mitto, qui lectionis modo varietatem adnotarunt, *Morellium*, *Goupylum* al. sic et ill. *van Swieten* qui passim in *commentariis*, Aretaei locos quosdam emendauit) cuius commentariorum diu puluere sepulcorum partem edidit *Mattairius*. Tanta autem huius libri, nescio qua ex causa, inter nos oborta est raritas, vt inutilem me non existimem, qui paullo accuratius de iis disseram. Impressus itaque est exoptatus ille liber hoc titulo: „*P. Petiti* in tres priores Aretaei Capp. libros commentarii, nunc primum editi. Lond. 1726. 4. In praefamine, eos ex *Graeuianis* schedis nunc prodiisse, notauit, breuemque auctoris vitam addidit *Mattairius*. Paginae in commentt. indicatae ed. Oxon. a *Freindio* et *Wiggano* sunt accommodatae, qui et indicem vtilissimum contulere emendationum, variantiumque lectionum copiam, a viris doctis additarum, continentem. Ipsi Commentarii morb. diut. libri II. attingunt modo cap. I. hisque finiuntur verbis: „cuius mendi suspicio animum percussit meum cum haec legerem *** Qua autem, ut ego quidem sensi⁸²⁾, dum primum illos perlegissem commentarios, diuulgatione, *Mattairius*, ob amissum eruditionis thesaurum, dolorem refricarat potius, quam lenirat. Integros autem commentarios, casus tandem exoptatissimus nobis reddidit⁸³⁾, cum hoc *Io. Ienius* a tyoptheta quodam aere reducit, qui, se hunc librum inutilem maculatumque haereditate accepisse, retulit. Huius viri studio commentarii, ad diuum peruenerunt *Boerbauium*, qui integros eos (sint manibus viri intimae grates!) sua cum editione imprimi curauit⁸⁴⁾. *Mattairius* etiam in Aretaei

82) Nondum mihi tunc temporis *Boerbauiana* fuit Aretaei editio, sed arida illa sterilisque *Haenischii*.

83) Cf. praef. *Boerbauiana*.

84) Mera est fabula, quam *Lindenius* nar- rat de editione Aretaei Lutetiana, *P. Petiti* commentt. illustrata.

dialectum commentariolum concinnavit, qui simul cum *Trilleri* emendationibus editioni *Boerhauianae* est adiectus. Nec omit- tendus est medicus polyhistor *Ant. van der Linden* qui in select. med. p. 89. seqq. in locum Aretaei de Ilei causa pro more suo paul- lo fusius est commentatus. Nominandus etiam venit *Immauel Walch*, qui p. 150. seqq. antiq. med. quaedam habet Aretaeum explicantia. Sic *Clericus* in historia medicinae de Aretaeo eiusque secta fusius differuit, quem et *Wigganus* secutus est. Cell. *Grunerus* et *Baldin- gerus* de rebus medicis viri meritissimi, et Aretaeum dignum inue- nerunt, qui in eum doctissime scriberent. Differit de eo prior, in *Gedanken von der Arzneywissenschaft und Aerzten*, posterior in duabus polusionibus, 1) de venae cauae acuto morbo, 2) *περὶ ἀσθ- ματος πνευμάδος*, quas in dissertat. med. selectu, quibusdam adnotat. auctas, imprimi curavit cel. *Grunerus*. Qui denique intimam suam cum Graeciae Latique scriptoribus, pluribus iamiam notam, nobis red- didit amicitiam, vir cl. *C. G. Kühn*, libellum etiam de dubia Aretaei aetate, Lips. 1779. 8. in lucem emisit.

ΑΡΕΤΑΙΟΣ ΚΑΡΠΑΔΟΚΟΣ ΑΡΕΤΑΕΥΣ ΣΑΡΡΑΔΟΧ

περὶ πνευμονίης.

DE PVLMONIA.

Δυσὶ τοῖσι πρώτοις, τροφῇ καὶ πνεύματι, τὰ ζῶα ζῆ, τῶν δὲ πολλῶν επικαιρότερη, ἀναπνοή· ἢ γὰρ ἐπίγρη τις αὐτὴν, ἐκ ἐς μακρὰν διαρῆσσι, ἀλλ' αὐτίκα θνήσκει ἄν-

Duabus praecipue rebus, alimento atque spiritu tenetur animantium vita; ex his autem longe plurimum praestat respiratio: quam si quis retineat, non diu sufferet, sed repente moritur.

πνευμονίης. πνευμονίης, πνευμονίης, περιπνευμονία ἢ περιπνευμονία Hipp. *pulmonia*, *pneumonitis*, *pneumonia*, *peripneumonia* non ita inter se differunt, ut antiquioribus quibusdam visum est. (cf. *Burserii* inst. med. p. 99.) Nam viscus hoc laxum et spongiosum, quae interior fuerat inflammationem, exteriora mox petere non impedit. Facili autem ratione explicari potest, undenam vox *περιπνευμονία*, quae inflammationem pulmones ambientem, significare videtur, orta sit. Librarii, graecae linguae periti, auctori quem transcribent, styli quandam elegantiam addere voluerunt, cum illa, praepositionis cum articulo, periphrasi verentibus sic e. gr. cap. *περὶ πνευμονίης* sic mutauerit ἢ *περὶ πνευμονίας* (sc. νόσος vel *Φλεγμονία*) h. e. *pneumonia* ipsa. Vtrumque verbum posthaec incuria est contractum, accentus mutatus et τὰ s deletum. Talis, ut constat, verborum vel contractio vel discilio sexcenties occurrit. Cf. caproter prolegomena cl. *Villoisonii*, nouae Iliadis edit. gr. Venet. praemissa.

τροφῇ. Hippocr. *περὶ φύσων* p. 296. l. 23. ed. *Foes.* „ἐστὶ δὲ τῆσι τροφῆσι τούτοις τὰ ὀνόματα, οἷα, ποτὶ, πνεύματα.

Non recte. Nam ut Weigelii πνεύματι. Quem alioquin lubens, sequor, *Clericum*, tamen hic relinquo, qui πνεύμα modo per aërem quem spiramus, explicuit. Nullum enim cerno impedimentum, quin hic, τὸ πνεύμα sanctae, intelligam, de quo noster alius in locis dicit: „ἰστέθει πᾶν τὸ ζῶον.“ Haec veterum, *περὶ πνεύματος* sententia, conuenire tota mihi videtur cum illa physicorum et physiologorum recentiorum, de spiritu quodam conseruatore, formatiue, vel vi quadam, per vniuersum dispersa. Adeat, cui haec non arident, *Hippocratem*, vel quisquis scriperit l. de *carnibus*, adeat *Aristotelis* de *spiritibus* 4. cum *Dan. Furulani* et *Hadr. Turnebi* comment. impr. Hanouiae 605. fol. comparet modo haec scripta, cum iis quae inde a *Buffono* ad haec vsque temp. nobiscum sunt communicata.

ἀναπνοή. Ut meliorem loco inferrem relationem, legerem ἢ πνέη, quod saepius occurrit loco τῷ πνεύματος vt II. e. 526. Od. d. 402. Nam quia, quae corpus nutriunt et seruant, recenset, non respirationis, sed πνεύματος opus esse mihi videtur. Sed omnium codd. silentio, et meam vocem retineo.

ἐπίγρη. Hippocr. *περὶ φύσων* l. c. ἢ ἄν δὲ τις ἐπιλάβοι τὰς τῷ πνεύματος εἰς τὸ σῶμα διεσπασθῆς, ἐν βουχῆι μέρει ἡμέρης ἀπόλλυται.

θνήσκει. Sic exemplum legitimus apud *Galenum*, quo motum pulmonum voluntarium fulcit, seruum quandam omnem respirationem suppressisse, exanimemque statim fuisse collapsum.

ὀλκῆς. Εὐξεί γὰρ αὐτοῦ μέσον
σπλάγχχνον θερμὸν ἢ καρδία, ζῶης
καὶ ἀναπνοῆς ἀρχή· ἥδε καὶ τῷ πνεύ-
μοι τῆς ὀλκῆς τῷ ψυχρῷ ἥερος τὴν
ποθὴν ἐνδιδόει· ἐκφλέγει γὰρ αὐτόν,

trachionis in se continet, cum
eius medio cor insidet, viscus
calidum, vitae respirationisque
principium; illud etiam frigidi aë-
ris attrahendi desiderium pulmo-
ni iniicit, siquidem eum incen-

εὐξεί. Sic Anonymus c. 22. ὁ δὲ πνεῦμον κείτου ἢ ἡ καρδία δὲ περὶ ταύτην. Sic Hesy-
chius inuolui cor a pulmonibus καλόν, ἥδ' ἡ. κ. λ.

μέσον. Cor non ipsum tenet medium, sed finistorum magis positum est, quod et
Plinius obseruauit h. n. l. XI. § 469. Orisaf. anat. ed. Dundas. p. 80. Huncce er-
rorem e Zooclonia veterum ortum esse quicunque vidit.

σπλάγχχνον. Deriuatum a σπλήν dor. σπλάν referente Eustathio, sic vt pars viscerum
pro omnibus fere positum sit. Praecipue vero viscera sic audiebant, quae ha-
ruffpices intuebantur, qualia sunt pulmones, cor, hepar al. Cordi vero prae
omnibus hoc nomen est tributum, vt Aristophanes σπλάγχχνον θερμὸν πρὸς ὀρ-
γάν; quapropter et vitatum illud ἀσπλάγχχνος pro ἀκαρδός. Cum autem ani-
mae sedem in cor collocauerint, omnes illius affectus, huius nomine compre-
hendebant: sic ap. Plutarchum αἰθρὸν σπλάγχχνον, sic et ap. Gregorium τὰ μητρῶνα
σπλάγχχνον σκαρρασωμένη, vnde etiam illa vernaculae linguae sunt deriuanda
er bat eis gutes Herz, Herzensfreund etc. Rarum exemplum vñus vocis, de
partibus obicoenis, in Pindaro occurrit Olymp. 6. 73.

Ἦλλε δ' ἐπὶ σπλάγχχνον ἐπ' ὀδόνος ε' ἐρατῶς Ιάμος

Ἐσφύας αὐτίκα —

ζῶης. Videantur quae supra no. 42. monui.

πρῆν. Sententiam τῆ δεικ Πλάτωνος de corde vsuque pulmonem (quam Aristoteles
in l. de resp. refutaui) sequens locus ex Timaeo desumptus optime declarat:
τῆ δὲ δὴ κηθῆσει τῆς καρδίας, ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, καὶ τῇ τῶν θυμῶ ἐγίσει,
προγινώσκοντες ὅτι διὰ πυρὸς (rectius forsitan διὰ πυρὸς) ἡ τοιαύτη πᾶσα ἐπιέλ-
λον αἰθρῆσι γίγνεται τῶ θυμωμένῳ, ἐπιικρῖον ἀντὶ μηρυμάμοι, τῶν τῶ πνεύ-
ματος ἰδῶν ἐνεφύτευσαν.

Arpissimum inueni locum, cui de respirationis negotio quassam adderem ob-
seruationes. Quilibet concedere mihi, vt opinor, coactus est, contractionem et
expansionem pulmonum summam, a cuiuscunque pendere voluntate, (nam non
pauca exemplorum in historia extat copia, hominum retinendo sua fronte aërem,
mortem sibi consciuisse.) Cum vero motus voluntarii a musculus, organus
motui dicatis, perficiantur, nonne hos in pulmonibus etiam suscipiemur?
Accedit, si mucus aut sanies pulmonibus inhaereat, tum illis visceribus
irritati, contrahimus ipsi pulmones, tussique a nobis excitata, molustum
illud conamur eliminare. At quicunque, quod me non fugit, opponere
mihi poterit: „Neminem anatomicorum in mera cellulosa tela, qualis illa pul-
monum, vnquam structuram musculosam esse opinatum; omnem etiam pul-
monum motum a musculus pendere thoracis et abdominalibus“: huic vero,
fanioris et anatomiae et physiologiae legibus inuolatis, haec opponere liceat:
Si motricem pulmonibus adscribo virtutem, in rebus medicis me sic μελοβ-
θῶν ne credas, L. B. qui musculos inter cellulosa pulmones referam. Verum,
laryngem cum aspera arteria, missis ceteris, et ex musculus constare, eos-
que non solum interiorum vestire tracheae superficiem, sed etiam descende-

10

Plato anecdotus.

re *) ad imas pulmonum fibras, diuus nos docuit *Hallerus* in Elem. Phys. T. III. p. 147. En totum remotum *πύρα ακανθάλα*! Proceat itaque illa musculoſa fauicium tunica per tracheam, ad interiora pulmonum, vbi in itinere, irritatione quippe externi aeris minus expoſita, ſubinde extenuatur, euaneſcunt quo tenuiores euacuerant ſtriae rubrae, cum vaſa rubri ſanguinis amplius nonſint capacia, perveniunt ad oſtia cellularum, vbi paululum expanſae cellulofae telae, ſimiles epithelii, vt *Bonnius* nos docuit, ſeſe adſolant. Quae coniunctio tenuis tunicae muſculoideae omnia et ruſſis et reſpirationis phaenomena nobis explicat, ſicet, quod non nego, et muſculi thoracis et abdominis multum tribuant. Quanta etiam ſunt, quae viri docti, in reſpirationis cet, negotio diaphragmati adſcribant, ex obſervationibus tamen, quas et alii et ipſe inſtitui, perſpectum habeo, eo altius adſcendere diaphragma, quo magis muſculi abdominales inferiores regiones trunci compreſſerint, id vero magnitudinem duorum pollicum vix erit ſuperaturum. Pulmones vero, inclinato etiam corpore parum itaque agentibus muſculis intercoſtalibus, compreſſo diaphragmate muſculis abdominalibus, ad dimidium tamen propriae magnitudinis pro lubitu contrahere, et ad priorem magnitudinem implere iterum, valeo. Si vero quidam moneat, reſpirationem miſſis quotidie, inſciis nobis iteratam, nequaquam nominari poſſe actionem voluntati ſubiectam, aliud oſtendo in corpore humano exemplum, nutum nimirum palpebrarum, qui toties ſimili modo perſicitur; palpebris tamen, niſi ſeſe quis ritui exponere velit, muſculos denegare non poterit. — In omnibus ſere libris, quos legi, phyſiologicis, motus pulmonum nervis, inſpiratione et expiratione, illa, ipſo aeris, haec, pulmonum ponderi et muſculorum relaxationi thoracicorum etc. tribuitur. Dicant, quaeso, qui his ſententiis adnuunt viri, qua in corporis actione, ſila illa tenuia, nervos volo, quidquam poſſint movere niſi vim ſuam exſerant in muſculos, cum extendere et contrahere ſeſe omnino nequeant; dicant hi viri, cur non qualibet inſpiratione a ponderoſo illo aere, qui triginta millium librarum pondere nos premere dicitur, toti **) impleantur pulmones, et cur ſola voluntas canales totos aperiat aeriſeros? — Meam inſuper ſententiam ſirmat, primum, *larga* nervorum ad bronchia tendentium copia, quam cel. *Wriſbergius* vir inter principes noſtri aevi anatomicos, notam nobis reddidit: poſt etiam auctoritas virorum, quos ſpernere non error, ſed religio foret. Viderunt nempe, praeter ea *Auerrohes*, de an. l. 4. 19. et *Hallerus* l. c. talem fabricam in agno, ranis et Teſtudinē, *Malpighius* et *Bremondius* in aliis animalibus *Huſtonus* et *Heriſſoniſius*. In hominum pulmonibus *Williſius*, *Dionis*, *Verdus*, *Hoadlyus*, *Platerus*, *Sennertus*, *Horſtius*, *Bremondius*, *Heucherus* alique. — Obiter haec a me ſunto dicta, alia fortassis occasione, il argumentum, cuius ſceletum modo adumbraui, adcuratius fuſiusque elaboratum, experimentisque viniis in animalibus inſtituendis, confirmatum, erudito orbi offeram.

*) Quod et quater in pulmonibus inuencorum recens maſtatorum ipſe vidi, euauerunt autem quo ſaepius calidos adhuc pulmones inſeram haec ſtriae rubiſculae, et microſcopii ope lines albidae detegeat modo poteram.

**) Secundum *Goodwyni* experimenta, varii pulmones a 90 ad 12; pollices cubicos aeris continere valent. His vero patet, vt aerem totum expellant pulmones,

haud parum vis indigere; cum vero pulmonum cellulae linea non horizontali (quae preſſioni ſaueret) ſed verticali aequore maximam ſaltem partem ſeſe adpropinquant, cum porro ipſa reſpiratione ſanguis et pulmonibus magis expellitur, clarum eſt, vanam futilemque eſſe opinionem eorum, qui pulmones ſuo pondere aerem expellere poſſe, et credant ac ſcribant.

Albericus primigenus

ἔλκει δὲ καρδίη. Πρῶτον τοιγαρῶν, ἢ μὲν ἢ καρδίη πάθη, ἢ εἰς μακρὰν τῆ θανάτου ἢ ἀμβολή· ἢν δὲ πνεύμων, ἐπὶ μὲν σμικρῇ τῇ αἰτίῃ, δύσπνοια, ζῶει κακῶς, θάνατος μήκιστος, ἢν μὲν τις ἀκίηται, Ἐπὶ δὲ μεγάλη πάθει, οὐκίον ἢ Φλεγμονή, πτυγμός, ἀφονία, ἄπνοια, ὄλεθρος αὐτίκα. Ἦδε ἐστὶν, ἢν καλέομεν

dit, cor autem est quod attrahit. Si igitur cor afficitur, mortis dilatio breuissima existit: si vero pulmo, vel a pusilla quidem causa laeditur, adest spirandi difficultas, vita misera, quam nisi medicina adhibeatur, tardus mors soluit. At in graui affectu, qualis inflammatio, adest strangulatus vocis, spiritusque interclusio, et

ἔλκει. Prisca medicorum sententia fuit, Hippocratis auctoritate firmata, cor ex omnibus partibus per vasa, frigidum attrahere aerem (vid. l. Hippocrati adscr. de carnibus p. 250. it. de corde pag. 269. ed. Foef.) et proprios ex pulmonibus ad eum promouendum tendere canales. Quae sententia ad *Hernannum* vsque *Conringium* durauit, qui scriptis suis, solida eruditione plenis, eam opinionem refutauit, vt nuper vidi, (cum ipsa *Conringiana* opera non possideo) lex ep. a *Conringio* ad *Leibnitium* data in *cel. Baldingeri Magazin*.

πάθη. *Plinius* l. XI. § 69. „Totum hoc viscerum vitium non maceratur neque supplicia vitae trahit, laetumque mortem illico adfert. Sic et *Arist.* l. III. de part. an. c. 4. — Haec vero non in vniuersum de omnibus cordis morbis valent, vt et *Artaeus* in cap. de Phrenitide monet. Sic adnotarunt medici degisse se in corde calculos, carnosas concretiones cet. quas propter sanguinis circulus neuquaquam fuerat impeditus. Sic omnibus iis in morbis et cor afficitur, in quibus corporis irritabilitas vel aucta est vel imminuta.

μικρὰν. *Goupylus*, *Haenischius* et *Wigganus* εἰς μακρὸν sc. χρόνον Praetuli minus consuetum loquendi modum qui et *Hom.* II. γ. *Plat.* de legg. I. al. occurrit.

ἀμβολή. Ion. pro ἀνοβολή. Inuenisse se perhibet *Haen.* mspis ἀβολή, quod nil nisi vitium librorum esse potest, cum nec *H. Stephanus* nec *Barinus* tale condant verbum. Aliam eamque δημοτικῶτερων subliuerem vocem, ἀμβολήν volo, qua facile τὸ ἐ elapsum esse potest

Φλεγμονή. De qua *Galenus* comm. III. in l. de fract. sect. 3. refert, sic esse adpellatum tumorem ad quem rubor et calor accesserit, pergit: πάλαι γὰρ ἐχ' ἔτος ἀλλὰ τὴν φλόγμωσιν ἄπασαν ἀνομαζον Φλεγμονήν. κ. τ. λ. Ἄλλὰ ἀπὸ τῶν Ἑρασιστράτου χρόνων ἐδήδη τὸ τῆς Φλεγμονῆς ὄνομα λέγεσθαι κατὰ τῶν ὀγκων ἐκείνων, ἐν οἷς ἂ μόναν θερμοσία φλογώδης, ἀλλὰ καὶ ἀντιτυπία καὶ σφύγμος. Sic et illam def. in l. de tumor. praeternat. cap. 2. *Paullus* l. IV c. 17. p. 63. ed. Ald. Adcurate etiam discrimen notat *Astucianus* l. II. περὶ διαγν. πυλῶν c. 29. inter Φλεγμονήν καὶ ἐρισυπέλατα. Propria phlegmonis signa *Celsus* optime nominat l. III. c. 10. p. 139. ed. *cel. Kraussii*. — Recentiores his praecipue phlegmonem ab erysipelate distinxere, quod illius infl. profundior sit, vbera, circumscripta, functiones partis quam occupauit laedens, febris vehementior, pura; huius infl. superficialis, rosea, febris biliosa magis et gastrica.

ἀφονία et reliqua symptomata a nimio sanguinis ad haec partes adfluxu, quo nerui comprimuntur, sicque agendi vi destituuntur.

περιπνευμονίην, Φλεγμονή τῆ πνεύ-
μονος, ζὺν ὀξεί πνευτῶ· εὐτε ζὺνε

celerrima pernicies. Hic ille mor-
bus est quem peripneumoniam
vocamus, quae pulmonis inflam-

περιπνευμονίη. Huius nulla in Hippocrate adcurata expositio. Noster primam, iisque temporibus (quin nostris non condemnandam) optimamque exhibuit descriptionem, quam verbotenus fere secutus est Galenus in def. med. sic vt Aetius, ed. gr. Ald. βιβλ. ὀγδ. p. 174. περί πνευμονία, Φλεγμονή ἐπὶ τῆ πνεύμονος, σὺν ὀξεί πνευτῶ. Quae Paullus l. III. 30. de eo morbo habet, secundarium cum magis listunt, addit vero ἐπὶ δὲ ὅτε καὶ αὐτὴ καταρχεται τῆ πάθους. Nil praecipui habet Alex. Trallianus l. V. c. 2. de peripneumonia. Actuarius denique l. I. περί διάγν. πάθων c. 36. omnium pessimus, illam cum Angina, Pleuritide, Phrenitide al. mixtam depingit. Inter latinos vero scriptores nemo adcuratius in ea describenda verfatum inueni Caelio Aureliano qui l. II. ac. morb. c. 26. de ea verba fecit, vbi etiam opiniones praefcorum medicorum de sede morbi, his complexus est verbis. „Diocles statuit, pati pulmonem venas: Erasistratus arterias; Praxagoras eas pulmonis partes quae spinae sunt coniunctae; Herophilus totum pulmonem; Aesclepiades eas pulmonum partes quae arteriis adherent, quaeque bronchia audiunt: Apollonius venas et arterias pulmonum; Soranus denique totum morbo laborare corpus, vehementissime vero pulmones.“ Nam quantum ceterum Celsus est, in eo tamen morborum genere describendo vix medium meretur locum. Inter recentiores nemo breuius, meliusque eam definiuit dumuiris, quorum verba statim adlegabo; prior ex his, Boerhauius suam secundum infl. theoriam sic est locutus inst. §. 820. „Si in vasis pulmonalibus, inflammationi suscipiendae aptis, vera inflammatio concipiat, morbus vocatur Peripneumonia.“ Hunc excipit, qui morbi phaenomena paucis optime distinxit Saluagius (vid. Cullen. synops. p. 21.), Peripneumonia, pyrexia acuta, dispnoea grauis, grauatius pectoris dolor, tussis cruenta, pulsus mollis.“ Fufius morbum optimeque depinxere viri, quibus tanta debemus Fr. Home in princ. med. p. 124. Stoll Aphor. de cogn. morbis. Vindob. 1786. p. 12. Cullenus et Burserius curam respicientes, hic cum pleuritide, ille cum omnium thoracis viscerum infl. iunctam, eam descripserunt.

πνευτῶ. Proprie, et vt scholiastes expl. ad II. γ. 30. ἢ τῆ αἰέρος ἐκκάουσημά, vbi Homerus de Orionis cane actum adferente canit:

Καὶ τε Φέγει πολλὸν πνευτὸν δειλοῖσι βροστοῖσιν.

Πνευτὸν Didymus inepte febrem vertit, quae vero illos inter Gracos ἀνομοίαις non tanta vagatur copia. Sic et Homerum sequentes Virgilius et Lucanus:

— torrens sitientes Sirius Indos

Ardebat coelo —

— rapidusque Sirius ignes

Exerit —

Serioribus temp., cum ex vita luxuriosa pristinam Achaei labantem reddidissent valerudinem secundam, variis aliis cum morbis, et febribus vexabantur, quae ex ea cum tempestatis ardore similitudine, huius deportauere nomen. Πνευτῆ vero loco Hippocrati magis vsui est τὸ πνευ, de quo Galenus: ἴσμεν δ' ὅτι πνευτὸν ὀνομάζει (Ἰπποκράτης) τὸν πυρωδέσαντον πνευτὸν. Sed et pluries apud Aretaeum occurrit, vt l. I. morb. diut. c. 9. — Omnes quotquot de Peripn. scripserunt medici, acutum febrem ei tribuere, quae nullis nuntiis praemissis, statim homines inuaderet.

σιν αὐτοῖσι βάρος τῆ θάψεως, ἀπο-
νία, ἣν μᾶνος Φλεγμῆν πνεύμων·
ἀπονος γὰρ ἡ φύσις αὐτῆς, μανός
μὲν γὰρ τὴν εἶσιν, εἰρῶσιν ἵκλος.
Ἀρτηριαὶ δὲ διεπλήνυνται τρηχῆσαι,
χονδρώδεις, καὶ αἰδε ἀπονοί· μύες
δὲ ἔδαμῃ, σμικρὰ δὲ νῦρα, λεπ-
τὰ, ἐς κίνησιν ἐπίκαιρα· ἥδε τῆς

matio est, cum acuta febre; in qua
pectoris subest grauitas, sed quae
dolore vacat, si solus inflammetur
pulmo; is enim natura doloris
expers et rara, lanæ similis est.
Arteriae eum percurrunt asperae,
cartilaginosae caeque etiam dolo-
ris immunes. Musculos nusquam,
neruos tantum exiguos habet at-
que tenues, qui motui ipsius in-
feruiunt; et haec quidem vera
causa est, cur dolorem pulmo non

βάρος. Sequentibus Aretaeus huius phaenomeni rationem addit: eam nimirum esse morbosam materiem, quae tantos in pleura exitando dolores, laxos pulmones modo premeret.

ἄπονος. Quod et *Arist.* et *Galenus* obseruarunt. Hoc et alia non fieri potest ratione, cum in tela cellulosa nullus reuera sensus, ne in iis quidem punctis (quod tamen nonnullis anatomicorum visum est) quos nerui perforant, nisi hi miro lusu, ramusculos in telam miserint cellulosam. Omisit vero hic permagnam illam sensilitatem, aciferis canalibus inditam, sibi que non incognitam, (ut ex alio eius loco patet l. morb. diut. l. c. 10. ἡ χαλεπαίνουσι εἶνα τῷ ἔργῳ) qui acribus vaporibus, quin frigido aere sic irritantur, ut spasmodice pulmones contrahant.

εἰρῶσιν. Lib. l. morb. chron. c. 10. pulmonum substantiam Aretaeus dicit μανόν πολυτρίτον, σπογγίη ἵκλον. *Hippocr.* in l. περὶ ἀνατομῆς: Φύσει ἔων τετραπυλῶδης he. ἀπὸ τῆ τετραπυλῶδης, κηρῶς, fauo, siue nido insecti hymenopteri, apud sylvestris *Arist.* l. 9. h. a. c. 43. quae comparatio non est condemnanda, cum *Io. Walaeus*, referent *Bartholino* inst. anat. c. 9. cellas inflatorum pulmonum, pistorum magnitudinem aequantes, vidit.

ἀρτηριαί. *Pollax.* Anom. l. 11. ὁ δὲ βρόχος — ὀρίζεται εἰς πλείους ἀποφύσεις, αἱ καλεῖνται σφίγγες τε, καὶ βράγχια καὶ ἀρτηαί, quibus verbis ille, in libro de homine obuius locus explicatur: Ἀρτηαί αἱ συνέχουσι τὸν πλεῦμονα καὶ τὸν βρόχον. Omisit supra, tracheam etiam dici ἀρτην, quod hic exemplis illustratum addo.

διεπλήνυνται. Atticam hic secutus dialectum, cum ionica postulasset διεπλήθινυνται pro διεπλησμέντοι εἰσι. *Cel. Grunerus* (Cens. libr. Hipp. p. 17.) reprehendendo *Lindenum* optime addit: „Constat inter omnes, miram dialectorum communem et contagionem quasi plurimis eorum, qui Ionica ratione vsi sunt, fuisse perquam familiarem.“

τρηχῆσαι. Accuratius anatomicus bronchia vix sic nominasset, cum mox infra bifurcationem notam characteristicam, asperum nempe, totum deponant. Apud *Arist.* *σφίγγες* audiunt qui in *σφραγῆς* he. pulmonum caernas, abeunt.
χονδρώδεις. Haec cartilaginosa aspera arteriae fibrica (cuius cartilagine, noster l. l. morb. diut. c. 10. τῶν ὀστέων τῆ παραβῆ comparat) profundius immersa in laxam abit, tenui intus musculosa tunica vestita.

ἀπονήσ αὐτὴ ἢ αἰτίη. Ἦν δὲ καὶ
 τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὑμένων ἐπιφλεγ-
 μύνη, οἷσι πρὸς τὸν θώρακα προσέβ-
 χεται, ξύνεσι καὶ πόνοσ, ἀναπνοὴ
 κακὴ, θερμὴ, ἀνακαθίνουσαι ἐθέλωσι,
 χῆμα ἄρθριον ἐς ἀναπνοήν. Τόδε γάρ
 ῥήσιον τῶν χημάτων. Ἐρυθροὶ τὰ
 πρόσωπα, ἐπὶ δὲ μᾶλλον τὰ μῆλα
 τὰ λευκά τῶν ὀφθαλμῶν λαμυρώ-

percipiat. Sed si tunicarum vna
 quae cum et vestit et cum thora-
 ce iungit, simul inflammetur, ac-
 cedit etiam dolor, difficilis ferui-
 daque respiratio, quam vt facilius
 perficiant, erecto corpore aegre
 sedere cupiunt, qui habitus ad rem
 est aptissimus. Rubet facies, in
 qua praeprimis genae; album ocul-
 lorum splendidum et vinctuosum;
 acumen nasi simum fit; venae
 D 2

ἦν δὲ. *Actius* βιβλ. ἡ ρ. 174. ed. Ald εἰ δὲ τῶν παρ' αὐτῶν ὑμένων φλεγμονὴ ἐν
 συνδεσμένῳ κατα μήκος τῶ θώρακος, τότε καὶ ὀδύνη ἀφ' ἄδονταυ' δυσπνοία —
 καὶ ἀνακαθίζουσαι βάλονταυ.

Θερμὴ. Et calidus et difficilis (spiritus addit *Horne* in princ. med. p. 124.) celerem,
 pneumoniae proprius est.

ἀνακαθίνουσαι. Addit *Actius* l. c, ἐπίπτων γὰρ ὁ πνεῦμων τῇ καρδίᾳ, πνίγμων ἐπιφλε-
 ρει. Malum hoc esse signum in omnibus morbis acutus aduertit *Cous* pater,
 in III prognost. §. 15. ἀνακαθίζουσαι δὲ βέλτοσται τὸν νοσήοντα, τῆσ νύστα ἀμυρώ-
 σης, πονηρὸν μὲν ἐν πᾶσι τοῖσι νοσήμασι, κείσων δὲ τοῖσι περιπνευμονοῖσι.

ῥήσιον. Omnes fere quas *Galenus* variis in locis adfert huius rei causas, mihi non
 fatisciant, vt e. gr. musculorum abdominalium actio liberior reddatur; ne
 ipsi pectoris musculi sensilissimos pulmones premant et f. p. Quae mihi ma-
 ximam veri speciem praec se ferre videtur, de sputis copia acturus, infra ex-
 ponam.

Ἐρυθροὶ. Sic et *Actius* et *Paulus* II. c. c. quod et ab impedito sanguinis ex capite
 reflexu, et ex singulari pulmonum istiusmodi faciei partibus consensu, vt in
 phtisiā, vbi nullus sanguinis turgor, et praecipue in peripneumonia perispectrum
 habemus. cf. et *B. Verua* l. c. p. 36.

λαμυρώματα. Retinui quidem hanc Goupyli lectionem, sed, vt verum fatear, non
 aridet, quoniam τὸ λαμυρὸν non in albo oculi, sed in ipsa pupilla cerni-
 tur. Τὸ λαμυρὸν, quod *Wiggans* in animo habuisse videtur, cum *humidissimos*
oculus verteret, simili modo displicet, quoniam locus Hippocratis, quod fulcit,
 secundum *Barinum* suspectus est: λαμυρὸν, inquit in lexico ὑγρὸν. *Egrotians*
παρ' Ἰπποκράτει, ἄλλοι λαμυρὸν καὶ λαμυρὸν. Praeferrem λαμυρωτάτα, cui
 vero nulla apta relatio ad τὸ πῖνον, quamuis similia loca plura apud *Hippo-*
cratum occurrant, vt in l. de aere l. et a. p. 295. ed. Foes. Lectio nunc superest,
 quamuis difficilis, sed vt mihi videtur non inepta: legerem *δυσκρινώματα*, quod
 in antiqua scriptura magnam similitudinem cum λαμυρώματα habet, vt: *teide album oculi hactenus*
 ΔΑΚΡΥΝΤΩΤΑΤΑ. ΛΑΜΠΡΩΤΑΤΑ. quam vero lectionem, licet viro doctissimo *illacrumantissimum* *liber*
 et medico *Ἰσοχρατικωτάτω* placuit, in ipsum texum recipere non sum ausus, quo-
 der. *Dea* *fragm.* duo p. n.
 niam *Coi* patris auctoritas obstat videtur. Fauet tamen et huic coniecturae simil-
 limus locus ex *Burserii* inst. med. pr. p. 100. oculi languent, *illacrumans* et
 quasi velo obtenebrantur.

Quid vero? nam dicuntur
 teide album oculi hactenus
 illacrumantissimum liber
 et medico Isochra-
 tikotato placuit
 in ipsum texum
 recipere non sum
 ausus, quod
 der. Dea fragm.
 duo p. n.
 niam Coi patris
 auctoritas obstat
 videtur. Fauet
 tamen et huic
 coniecturae simi-
 limus locus ex
 Burserii inst. med.
 pr. p. 100. oculi
 languent, illacrumans
 et quasi velo
 obtenebrantur.

τατα καὶ πίονα· ῥίς ἄκη σιμῆ·
 Φλέβες ἐν κροτάφοισιν, ἢ καὶ τρα-
 χήλῳ διηρημένα· σφυγμοὶ τὰ πρῶ-
 τὰ μεγάλοι, κανοὶ, πυκνότετοι, οὐκ-
 ὄν τι συναληθάμενοι. Θερμασίη ἢ
 μὲν ἐς τὸ ἔξω αἰμυδρῆ, ὑγροτέρη·
 ἢ δὲ ἐς τὸ ἔνδον, ξηρῆ θερμοτάτη·
 ἰφ' ἢ ἀναπνοῆ θερμῆ, δίψος,

in temporibus et ceruice sunt
 elatae; cibi fastidium; pulsus ab
 initio magnus, vacuus, creber-
 rimus, quasi ab aliquo vrsus. Ca-
 lor in exterioribus partibus ob-
 seurus et iusto humidior; in inte-
 rioribus autem aridus, feruidissi-
 mus; ex quo spiritus incalescit,

πίονα. Intelligit forsan hic Aretacus tenuem illam albamque pelliculam, quae in-
 lethalium morborum ultimis temporibus, non raro aegrorum oculis obue-
 lat; quamque obseruarunt *Stoll* rat. med. pag. II, pag. 129. *Iritae* med. Annal.
 Th. I. p. 117. *Burserius* l. c. *Warren* in *Samml. für pr. Aerzte* 12 B. 1, S.
 Laude his viris praefuere *Paullus* l. III, p. 40. ed. Ald.; καὶ τὰ ὕματα διώθη-
 κε μετὰ τῆ κατὰ νέου, τὰ ἐπισκονία, καὶ οἱ κροταυοειδῆς ὑπολίπαιροι φαίνονται.
 κ. τ. λ. et *Coelius Aurel.* l. c. p. 138.

σφμῆ. Vel vt Asthmatici solent dilatare pinnas narium, quo summum nasi non ita
 prominat; quod et *Hippocrates* intellexisse videtur l. IV. de morbis p. 489. ed.
 Foes. καὶ τὰς μικτήσους ἀναπέπυνοις ὡς περ' ἵππος ἐκ ὄρουκ; vel quod ex ca-
 lore turgentibus genae ita quasi includant nasum, vt is impressus videatur.
Aetius lib. VIII. p. 174. ed. Ald. ἢ ῥίς ἄκρον σιμῆτος, φλέβες ἐν κροτάφοις
 ἐπληρημένα.

κροτάφοισι. Τὸ μεταξύ ὀφθαλμῶν, ὡτῶν καὶ κορυφῆς, vt *Eustathius* ex *Arist.*
 definit.

σφυγμοὶ. In primis morbi stadiis, pulsus semper magnus et iusto durior sentitur,
 in morbi vero decursu hanc duritiam deponit, celer, mollis undosusque fa-
 ctus, quam pulsam ab *Aretaeo*, *Galenus* l. IV. de caus. puls. *Forestus* obsl. med.
 l. 16. obsl. 44. *Bagliuini* opp. p. 144. *Fr. Hofmannus* med. rat. T. I. C. *Gandini*
 in l. gli elementi dell'arte iyygmica. p. 237. „il polso è più molle, piu estesa,
 „e con una specie di ondeggiamento.“ ecc. *Bonhomme* Spicil. curat. morb. Pa-
 tav. 724. pag. 95. aliique, pneumoniae proprium habent, Eundem vero
 ob aliorum morborum accessum non admodum certum esse, monent: *Mor-
 gagni* de sed. etc. m. ep. 20. *Sarcone* l. c. T. I. p. 194. *Gesner* in *Sammlungen*
 T. I. p. 60.

ὑγροτέρη. Mollimen naturae, quo morbum per sudorem soluere cupit. Hanc cri-
 ficos speciem, nostris climatibus raram, saepius obseruarunt vett. temp. *Hip-
 pocrates*, et nostris, exp. *Clegborn*, dum aegrotos Minorcae sibi demandatos
 obseruaret. vid. eiusd. *Beobachtungen über die epidemischen Krankheiten in*
Minorca, cet.

θερμῆ. Ipsa anima maiorem aestus gradum prodit, aut sensus in neruis adfectis acur-
 rior eit; quo aegroti decepti, de maximo pectoris feruore queruntur. Ex asse
 Aetii locus huic responderet, pag. cit. ἀναπνοῆ θερμῆ, γλώσσης ἐρυθρῆς, ψυχρῆ
 ὕδατος, μῦθον δὲ αἶρος ἐπιθυμία. Addit *Hippocrates* l. III. sect. 5. pneumoni-
 corum in respiratione proprium sonitum τὰ σφῆλαι αἰεῖν δοκεῖν.

δίψος. Cum *Aristoteles* (probl. IV. sect. 27. T. I. p. 465. ed. Lugd. fol.) qui san-
 guinolentos pulmones habent Φιλοπότας nominarit, omne aesti mirum, cur
 pneumonici tanta siti sint correpti. Addit philosophus: καὶ οἱ ἐν τῇ περιπνευ-

γλώσσης ξηρότης, επιδυμή ψυχρῆ
 ἥσος, γνάμης ἀπώρη· βῆξ ξηρὰ τὰ
 πολλὰ, ἢ ὅτε τι ἀνάγκηται φλέγμα
 ἀφρώδες, ἢ ὑπόχολον οὐ κατακο-
 ρῆς, ἢ διάμουν ἀνθηρὸν σφόδρα τό-

fitis fit, linguae siccitas, frigidi
 aëris desiderium et animi mole-
 stia; accedit etiam tussis plerum-
 que sicca, vel si quicquam ex-
 creetur, spumans exit pituita, vel
 subbilosa vel cruenta floridissi-

D 3

πανίς καὶ εἰ μαρόμενοι, ἀμφοτέροι ἐπιδυμῶσιν οἴα; καὶ τοῖ τῶν μὲν διὰ τὴν
 θερμασίαν, θερμὸς δὲ πνεύμων, τῶν δὲ διὰ τὴν ταραχὴν. Qui vero aegroti et
 putrida febre certissime laborarunt.

ξηρότης, et muco albo tecta lingua, si pneumonia inflammatoria, qui vero color in
 flauum, fuscum, immo atrum vergit, si febribuscum biliosis, putridisque com-
 binata sit. Aliam coloris varietatis causam profert B. *Verna* p. 83. in desc.
 pleuritis ed. Venet. 1705. 4. „biliosa lingua inde, quoniam aëris transitus fre-
 „quentior et fortior, quo molliores saluæ partes abraduntur, terrestres vero
 „resident.“

ἀπορίη Ex consensu neruorum pulmonalium cùm cerebro, vögi sympathicique pa-
 ris interuentu.

ξηρᾶ. Duplex causa siccam excitare potest tussim; pendet nimirum vel a nimia con-
 tractione quæ arterias exhalantes glandulasque mucosas obstruit, impeditque,
 quo minus nec vapor nec mucus tracheam intrare queat; vel etiam si ma-
 ior mucii copia in bronchiis sit collecta, quam quæ eliminari possit. Qua de
 re probe cauendum duco, ne quis semper siccam tussim e nimia debilitate
 otitam suspicietur, necessariamque venæ sectionem omittat.

φλέγμα In primis iamiam Pneumoniæ stadiis, excitata collectaque a quacunque
 irritatione, magna copia lymphatici humoris in bronchiis confluit, quæ sub-
 inde puris naturam æmuletur, et sputa puriformia constituit. Recumbentibus
 itaque aegris, corporeque sic magis horizontaliter sito, materia illa in bron-
 chiis dispersa ad truncos maiores arteriæ asperæ ascendit, et anxietatem
 illam efficit; quapropter vt illa materia iterum descendat ἀνακαθίνουσαι ἐβί-
 λαισι οἱ νοσῶντες. Plura vid. in de *Hæm.* rat. med. Tom. I, pag. 118. Tom. VIII.
 p. 88.

ὑπόχολον. Scatere pulmones pneumonicorum materia fusca bilioidea, excell. vidit
Wendsius, dum cadauera pneumonicorum aperiret; cf. eius diss. in cl. *Baldingeri*
Sylloge p. 96. vbi plura exempla vir doctissimus sistit. Vt mihi videtur, hicce
 color a phlogisti copia producitur, quæ, vt coloris sanguinei veluinei biliosique pro-
 fundioris causa, lympham cum sero exudante aut emisso, eodem colore tin-
 git. Nulla vera bilis in pulmones inflammatos inuehi potest. Nam τὸ ὑπό-
 χολον Aretæi et τὸ καταχολον Aetii sexcenties in Hippocrate iisdem in locis
 ξανθὸν appellatur.

κατακορῆς. Cum *Mattairio* legi ἂ κατακορῆς. Nam τὸ ὑπόχολον *substantiu* inepte
 cum κατακορῆς, *verum*, *exquisitum*, iunctum mihi videtur. Si Aretæus χο-
 λικὸν s. χολαῖς κατακορῆς uoluisse, h. e. veram bilem, profecto non miti-
 gante illo ὑπόχολον vñs esset. Nam in sequente cap. de flauissimo sangui-
 nis colore modo dixit ξανθὸν κατακορῆς.

ἀνθηρον. Sanguis dilatione vasorum vel disruptione in pulmonum telam egressus,
 floida tingitur libero ab aere colore. — Miror equidem, nec Hippocratem

/4

δὲ ἐπὶ τὸν δίαυμον τῶν ἄλλων κάκιον.
 Ἦν δὲ ἐπὶ τὸ θανατῶδες ἐπιιδίδῶι,
 ἀγρυπνία, ὕπνοι σμικροί, νωθροί, κα-
 ματῶδες, φαντασία ἀξύνετοι, πα-
 ράληροι τὴν γνώμην, ἐκστατικὸς ἢ
 μάλα, ἀγνωσίη τῶν παρόντων κα-
 κῶν ἢ γὰρ ἐπανάεξη περὶ τῆς νέσθ,
 ἃ δὲν ὁμολογέσσι δεινόν. Ἄκρια ψυ.

mi coloris, quae quidem omnium
 pessima est. Quod si morbus ad
 exitum inclinēt, vigilia sequi-
 tur, somnus fit parvus et segnis,
 commatique similis, vanae sur-
 gunt imagines, desipit animus,
 sed non violenter admodum per-
 turbatur, praesentis periculi igna-
 ri sunt, itaque si eos de morbo
 interrogēs, nil periculi subesse,
 respondent. Extremi corporis

nec Aretaeum in descriptione pneumoniae commemorasse sputa illa atropu-
 purea, materiei cuiusdam a glandulis bronchialibus secretae. Aliis vero in locis
 haec sputa occurrunt, vt Aret. l. I. morb. diut. c. 10. Πυῶ ὑπεμελανίζοντα, et
 l. I. morb. diut. cap. 9. Φλέγμα μελάντερον ὕως ἐξ αἰθάλης, Hippocrates Coac.
 Praen. Ολίθριοι δὲ καὶ οἱ τὰ μέλανα λογινοῦσθαι πύοντες, ἢ αἴων ἀπο ἴουο μέ-
 λανος γίνεται πύματα.

κάκιον Auctore Hippocrate in Coac. p. §. 17. αἵματῶδες δὲ (πύλον) λίην, ἢ πέλιον ἐν-
 δέως ἐν ἀρχῇ, κινδυνῶδες. Torum similem locum habet Aetius pag. cit. βιβλ.
 ξηρά, εἰ δὲ καὶ ἀναχθεῖ τι, ἀφρώδες κατάχολον, ἐστὶν ὅτε καὶ δίαυμον ἀνθήρον
 σφάδρα, ὅτι καὶ κακίον ἐστίν. — 2, Sputum mistum ex rufo quodam et fan-
 guine, admodum statim edatur, inter initia terri non conuenit. monet
 Celsus l. II. cap. 8. p. 66. ed. cel. Krausii. Tale sputum secundo terioe die
 excreaturo, crudum, flauescens vero leniensque, quod sexto vel septimo die
 intrat, collum nuncupant et Selle in Pyretol. et Weber op. Sem. p. 84.

ἐκστατικοί. Eo ἐκστασις a phrenitide differre videtur, quod haec febre fit comitata
 acutissima vt et Coue: οἱ ἐξιστάμενοι μελαγχολικῶς τρομῶδες γινόμενοι, καὶ πτυ-
 λίζοντες, ἢ ἴα γὲ φρενιτικοί.

δεινόν. Οὐ πάνυ αἰδοῦντο τῶν κινδυνῶν κακῶν Aetius l. c. habet. Vt in omni-
 bus hepatis ventriculique morbis, secundum Lorry de m. melanch. p. 270. et
 Muscrane de Arthrid. anom. §. 4. cap. 2. animi demisso cum summa tristitia
 miserum torquet, sic in omnibus pectoris morbis, immo pyra fere iamiam pa-
 rata, summa spes aegrotos nunquam relinquit, vt olim magnus Hippocrates et
 nuper eius imitator diuus Stoll obseruarunt; sic et Aretaeus hocce signum mor-
 bi non omittit. Verum suspensionem meam, Aetii magis quam Aretaei verbis
 ductus simillimis, retinere non possum, quin credam, narrando nouissimis ver-
 bis symptomata neruorum passionis, vt torporem, deliria etc. depinxisse hic
 Aretaeum forsan febris putridae cum pneumonia iunctae vltima stadia, (qua-
 lem obs. Huxham in libro de aere et morbis epid. Vol. II.) vbi eandem vidi-
 mus praesentium rerum et securitatem et obliuionem. At hoc mera suspicio
 nil aliud est, cum eadem phaenomena et in vera pneumonia interdum
 occurrant.

Φυξία. Vel quoniam omnis sanguis interiores petiit partes, vel etiam gangraena
 signum. Ipsis fere verbis Bursarius morbum describit. l. c.

κρά, ὄνυχες πελιδνοί, γρόποι· σφύγμοι μικροί, πυκνότετοι, ἐκλείποντες· ἔυτε ἀγγῆ τριτέα ὄλεθρος· ἐβδομαῖοι γὰρ τὸ πλέον θνήσκουσιν. Ἦν δὲ κατὰ ἐπαναφῆρῃ ἢ νοῦσος, καὶ τι ἐς ἀγαθὸν τρέπεται, αἰμορραγίη λάβρος ἐκ ρινῶν, κοιλίη ἐκτάραξις πολλῶν χολωδέων ἐπαφρών, οἷα δοκεῖν ἀπὸ πνέυμονος

partes frigent; vngues liuidi et adunci fiunt; pulsus paruus, creberrimus, deficiens; iamque in propinquo mors est, septimo enim die plerumque obeunt. At si releuetur morbus, et in melius uertatur, longa erumpit fanguinis e naribus profusio, multorumue bilioforum et spumantium fecum per aluum excretio, quae ex pulmonibus in imum ventrem dela-

γρόποι. Pristinam deleui omnium editionum lectionem ἀγγραῖαι, quae profecto nisi nisi scripturae sphalmata est, cum ante aliquot lines haec vox occurrit, quae librario recenti fuit memoria. Vt pristinam tollerem lectionem, sequentia me mouere arguerunt. Nam non modo Hippocrates Coac. §. 16. dicit: τῶσι ἐμπόισι γινωμένοις — χειρῶν διαμαρτῶντας τοὺς δακτύλους ἄκρας, καὶ τρηχύλων τας, γροπῶντας δὲ ὄνυχες κ. τ. κ. et Aetius l. cit. ἀκρα ψυχρα, ὄνυχες πελιδνοὶ καὶ γροπῶντας. et Coel. Aurel. l. II. c. 32. et omnes fere recentiores medici id restantur, sed et ipse Aretaeus de tabe confectis his verbis utitur. (l. morb. diut. l. 8.) ὄνυχες γροποὶ δακτύλων, absumta nimirum carne qua utrimque firman- tur; vt cecinit ille Maximilianus:

Aret sicca cutis, rigidi stant vndique nerui

Et lacerant vnae tabida membra manus.

σφύγμοι. Retinui Hippocratis auctoritate, pristinam cum τὸ ὄ scribendi rationem, licet Gouryus al. σφίγμοι habeant. Σφύγμος κίνησις ἐν καρδίᾳ καὶ ἀρτηρίῳ κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν γινόμενη, vt def. Paullus libr. II. c. 11. Cf. de pulsibus in vniuersum praecel. Hobensfreit paleaeol. therap. ed. cel. Gruneris spec. XII. pag. 279. sqq.

ἐκλείποντες. Pessimi si ex impuritate viarum, abdominisque viscerum obstructione, Oriuntur etiam ex aortae cum trachaea sinistra vicinitate; haec enim, si sanguine turget, liberam supprimit respirationem, illa, si aëre expanditur, adfluxum sanguinis impedit, unde et cordis palpitatio, et pulsus inaequalitas quin, intermisso. Raro talem pulsum obseruari monet cel. Werdn l. c.

ἐβδομαῖοι. Sic Hippocr. lib. de morb. III. sect. 5. p. 484. ed. Foel. ἀποθνήσκουσι δὲ μέγιστοι τεταρτάτοις ἢ ἐβδομαῖοις, et fere ipsis verbis Aetius pag. cit. Sed in summo morbi gradu, cordeque simul inflammato, tertio iam die fato funguntur: vt Hippoc. Coac. III. 32.

τρέπεται. Ionicum cum Petito praetuli illo τρέπεται, cum idem locus capite, quod praecedit, occurrit: ἢ δὲ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τρέπεται κ. τ. λ.

αἰμορραγίη. In primis morbi diebus, vt et diarrhoea, semper symptomatica. (quod et Hippocrates in Coacis voluit, qui omne narium stillicidium insaufum dicit.) Si vero sexto vel septimo accedat die, prosperrimum. Cf. de haemorrh. crit. Hobensfreit l. c. 346. sqq. Siliitur et protinus morbus, aut vteri hae-

Not. γροποὶ exhibit. cod. Pa. brie. et ibi Jun. P. Coacis ian legit. ἄγγραῖαι καὶ

εις την νειασην γαστερα εξεΰθαι, ην
 αγαγη πολλων υγροτερον ρηιδίας
 "Εσι δὲ ὅτε καὶ ἐς δεξιὰ ἐτραπέτο.
 "Οκδοιοσι δὲ πάντα ὁμῶ ζυμπίπτει,
 "εἶδα ὀξύτατοι ῥήξουσιν. Μετεξέστ-
 ροισι δὲ πύος πολλὸν γίγνεται ἐν
 πνεύμονι, ἢ μεταστάσις ἀπὸ τῆ πλευ-

psae videntur, deiciantur haec
 faciles magnaque laticum copia
 mixtae. Nonnullis etiam malum
 per urinam educitur; quibuscun-
 que vero haec omnia eueniunt,
 hi celerrimi subleuantur. Quibus-
 dam etiam magna puris copia in
 pulmionibus nascitur, aut illuc ex

morrhagia (Diemerbroeck. opp. med. obs. p. 2.) aut erysipelate (Cullen Anfangsgr. der prakt. Arzneyk. 1789.) aut cruris abscessibus (Hippocr. in Coac. et van Swieten c. ad Boerh. aph. T. II. p. 756. sq.)

νειασην. Ion. pro νεαρή sc. γαστήρ imus venter, vel vt Homeri scholiastes variis in locis vt ad II. ε. 616. κατοστάτη ib. 539. τὸ ἐχάτοσ τῆς γαστρός. Occurrit pluries in Hippocrate νειαση omisso γαστήρ, vt de nat. m. p. 564. ed. Foef. Coac. praen. βάρος ἐν νειασην etc. Simili verbo veteres totum ventrem adpellauere, ἀραγῶν volo, unde melaeraum nomen nactum est. Legit Haenisch. τὴν ἰεγὴν γ. quod imi ventris nomen, ab ossis sacri vicinitate, petitum videtur.

ζου. Omnia etiam expectat Coas ab alba, crassa et acri vrina, praesertim si, vt bene monet, partiales praegressae fuerint sudores. Eandem sententiam fouent Galenus et Aetius. Cf. et Zenianus l. c. p. 289.

πύος. Πύον, πύαρ, πύς synonym. Sit sec. Hippocr. λευκόν, ἄνοσμον, ὁμόχροον καὶ ἀφλέγματος; deprauatum vero dicit, πάλιον, χλωρόν, Φλεγματοῦδες, ἀΦρωδες, ὕφαιμον, βορβορώδες καὶ δυσώδες. Similia et Celsus I. V. c. 16. p. 289. ed. laud. His potissimum a mucosus discrepat, quod in aqua frigida solui nequeat fundumque petat, quod spiritu vitrioli, vel caustico alcali solutum intimeque mixtum, simplicis aquae adfusione praecipitetur, mucus autem in sula abeat, fluido innatantia.

κόλλων. Cum vasa lymphatica ad puris formationem haud parum tribuant, neminem, post Mascagnianos labores, mirari arbitror, undenam tanta in pleuridite et pneumonia puris copia, cum ille vir cel. omnes et thoracis et abdominis tunicas, itemque pulmonum fabricam, ex meris vasibus lymphaticis fabricatam esse docet, atque compositam.

γίγνεται. Quia tam variae sunt de inflammationis vera ratione, virorum doctorum sententiae, ideoque de puris origine non certissimi sumus. Etenim plurimi eorum in duas abiere partes, quorum altera puris fontem ex ipso abscessu, altera ex toto sanguine, deriuauit. Ex illis nominare sat est Boerhauium (inst. med.) Grasbuisum et cel. Richterum (chir. Biblioth. 2 B. 3 ft.) ex his Quesnaium (Mem. de l'acad. de Chir. T. I. de Haen. (Heilmeth. I. B.) cel. Platnerum (Zusätze zu de Haen. p. 408. et suppl. in Z. Platneri inst. chirurg. p. 1.) Schroederum (diff. de puris absque praegressa inst. origine. in opp. coll. T. I. pag. 460. sqq.) Videatur et Callisen Syst. der Wundarzneyk. I B. qui vtramque theoriam optime iunctam habet. Ad horum virorum scripta meas amando lectores.

ἢ μεταστάσις κ. τ. λ. Haec verba tensa testata esse obscuritate, multamque praese ferre ἀπορίαν καὶ ἀλογισίαν, ipse fassus est Petitus, qui, vt et reliqui viri docti,

aus loca copiose collegit C. F. Sch.
 de Erosiana p. 257. f. 2. C. F. Sch.

εἶναι, ἢν μῆζον τὸ ἀγαθὸν ὑπογίγηται. Κῆν μὲν εἰς ἔντερον, ἢ κύστιν τὸ ἀπὸ τῆς πλευρῆς παρωχετεύθη πύος, εἰς μὲν τὸ παραυτικά ἐξήσαν

latere morbi fit translatio, similito melius cedat res. Si igitur ad intestina, aut ad vesicam pus ex latere deriuetur, peripneumonia

et versionis vernaculae Viennensis auctor, huncce locum inexplicatam reliquerunt. Verum ne cum per transennam modo legisse videar, quae de eo cogitavi, statim explanabo. Aretaeus hic variis viis pus e pulmonibus ablegat, mirum ideo videtur, cur, ut omnes hucusque explicuerunt, illud ex pleurite (vel ex pleura) in pulmones deponi, monuerit. Deformem itaque huncce locum sic restitui: τὸ ἢ μεταῦται in ἢ pus quod etc, illud enim saepius paucis in lineis occurrit, quapropter metuo ne incuria forsitan hic sit iteratum. τὸ μεταύσαις Petisus emendare voluit verbo μεταάσαι, quam mutationem vero aegre fert lingua graecae subtilitas, cum τὸ ἢ γίνεται et μεταάσαι, tempus praesens et futurum dor., vi iungere possit, quapropter legi μετέαται. Omnis nunc labor versatur circa praepos. ἀπὸ, quae, quamvis plura significet, nil tamen habet, quod hic apte referatur. Vnicum locum inueni, cum tricenō, fere incassum eussuissimem libros, in elegantis Arati Phaenōm. ed. Morellii Parisi, 1559 p. 40. vbi ἴσον ἀπὸ πύουσι φέρεται Cicero vertit p. 9. „atque vsque a prora etc. quo loco forsitan μέχρι suppleuit. At vnica haec, quamvis non condemnanda auctoritas, mihi non satisfacit. In animo habui mutare ἀπὸ in παρά vel πρὸς, quae pluries versus significant. At casus, optimus interdum amicus, aliam me facilioremque duxit viam. Eodem die repetii otiosus II. u. vbi in haec verba, quorum melior explicatio statim latuit, offendi, vbi poeta Iouis in Iunonem arati verba narrat, quibus haec occurrunt:

ἀλλ' ἀπὸ θυμου
Μᾶλλον ἐμοὶ ἔσεται —

Barnesius, Clarkius (ed Lond. 8.) et Ernesti quas statim ad manus habui, legerunt ἀπὸ θυμου, quod faciliori explanationi non admodum fauet. En protinus in mentem mihi venit legere hic retracto in priorem syllabam accentu ἀπο, quod aduerbii loco venit, ut ἀποθεν procul, longe, ut tales occurrunt plures loci in Hom. II. β 162. Φίλην ἀπο πατρίδος ἄιης et II. β 292. καὶ γὰρ τις θεῖε μῆνη μένων ἀπο ἧς ἀλόχητο) Quo vtroque loco Barnesius et Ernesti male ἀπὸ habent; emendatius vero vterque II. II. 669.

Σωρηθόνα, καὶ μιν ἔπειτα
Πολλὸν ἀπο προφύγων

Sic et Theophrastus in orat: "Ὅτι παντάπασιν ἀντὶ ἀπο θυμου καὶ αλλοτριῶ ἢ μέλανα ψῆφος κ. τ. λ. Emendatum itaque sic locum reddo: ἢ μετέαται ἀπὸ τοῦ πλευρέου — pus procul a pleura deponitur. Quae vnica haec accentus mutatio, confusum, quem coram me habeo locum, non modo ab omni ἀλογιστίᾳ liberum reddit, sed et Aretaei consuetam sinit monstratque diligentiam.

κύστιν. Quam viam fusius describit M. A. Seuerinus in libro de absce, abscess, nat. p. 47. Aetius I. c. 15. ἢ δ' ἔτε μεταβληθείσης εἰς πύον τῆς φλεγμονῆς διὰ γαστρῶς, ἢ δι' ἄρων τὸ πύον ἐκκεννεται π. τ. λ. Lotium sit copiosum, rubrum, crassoque cum sedimento. —

ἀπὸ τῆς περιπνευμονιᾶς. Ἐλκος δὲ μακροχρόνιον ἴχασιν ἐν τῇ πλευρῇ, ἀλλὰ περιγύνηται. Ἦν δὲ ἐς τὸν πνεύμονα ὀσμῆσῃ τὸ πύος, εἰσὶν οἱ ἀπεπνίγησαν, καὶ ἀδραγῇ ἐκχύσι, καὶ ἀναγωγῆς ἀπορίη. Ὀκίσσοι δὲ διαδιδράσκουσι τὴν ἐκ τῆς ἀπορρή- ξιος πύγα, ἔλκος οἷδε πολλὸν ἴχασιν ἐν πνεύμονι, καὶ ἐς φθόνη με-

statim liberantur. In latere etiam quidam vlcus habent diuturnum; quod tamen sanescit. At si pus impetum faciat in pulmones, alii conferta eius effusione, alii reiectionis impotentia suffocantur. Quotquot autem strangulationis periculum ex abscessus eruptione euadant, magnum tamen in pulmonibus vlcus condunt, quod

ἔλκος. Vult hic Aretaeus vomitam s. puris collectionem plerumque intra proprium faccum conclusam, quapropter apud veteres medicos latinos *Coelium* puta *Aurelium*, *Gariopontum*, *Scribonium Largum* al. occurrunt *Collectiones vomiticae*, *purulenta* et apud Graecos, ἀποσθήματα, Φυμάτια, ἔμπυρηματα ἐν κιάλῃ κατακλισμένα, συλλογαὶ πύκ ἐν χεῖταιν. Quae non modo in pulmonibus occurrunt, sed in rarioribus casibus et in cerebro et corde etc. vt *Arn. Boetius*, *Fantonijs*, *Ballosius*, al. obseruauerunt. — Perdifficilis et periculosa est ruptio talis vomiticae vi peracta, qualia etiam sunt, quae recentiorum medicorum quidam suadeant.

μακροχρόνιον. Refert exemplum cel. *van Swieten* vomiticae per nouem ipsos annos durantis „vidi, pergit vir doctissimus, plures alios, qui morbum hunc per vnum alterum annum tulerunt; verum omnes erant in aetatis flore, et deficiebant tandem.“

πνεύμονα. Scil. ex sacco quo pus includitur effluit pus in pulmonum totam massam. Si vero, quod Aretaeus omisit, faccus pure scatens exteriora pulmonum versus rumpit, tota exoneratur fanies in cauum pectoris, mortiferamque fruit cum empyemate hydrothoracem. Vid. *Stoerkius*, *Monrous*, *Schoerlingius*, *Cullenus*, l. c. p. 402.

ἔλκος. Cum paulo ante ἔλκος δὲ μακροχρόνιον praecesserit, malleum hic legere πύος, praefertim quia in his verbis μεταξέτεροι οἱ δὲ πύος, Haenischius var. lectr. ἔλκος habuit, at ipsa auctoritate corrigere locum nolui. —

φθόνη. Sic Actius l. c. ei δὲ δις τὸν πνεύμονα ὀσμῆσαι, ἀδρός ἢ ἀπίπτειν, ἢ μετὰ πάνυ χαλεπὸν σύμπτωμάτων, εἰς φθόνην μεδίσανται. De Phthisi *Galenus* Comm. ad aph. ib. c. 7. optime sic agit, ἢ ἐν ἰδίῳ ὀνομάζουσι οἱ Ἕλληες καὶ καλῶς κῆτων οἱ Ἀθηναῖοι φθόνην, τάντην νῦν δ' Ἰπποκράτης ὀνομάσκει φθόνην, ἐπὶ πνεύμονος, ἔλκυστον ἀνιάτοις γιγνομένης ἀπαντος τῆ σωματος ἰσχύτητος μετὰ πνευ- ρῆ λεπτῆ κ. τ. λ. Dicitur et ab Aretaeo πύη l. morb. diut. l. c. 8. Si autem puriformis materia, siue ipsum pus nec benigna soluetur resolutione, nec spuitis mobile reddatur expellaturae diarrhoea aut vrinis, sin metastaticè alium in locum (vt pessime in cerebrum, lienem, hepar) deponatur, sed pulmonibus remaneat, tunc vel quietum indurat, scirrhum callumue formans, siue acris factum in gangraenam abit, dira inexpiabilique labe lacerat aegrotum,

θίσανται. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀποσά-
σιος καὶ τῆς φθόσης γέροντες ἢ πᾶ-
νυτοι περιγύρονται ἀπὸ δὲ τῆς περι-
πνευμονίης, νέοι καὶ ἀκμάζοντες.

in phthisin eos praecipitat. Ve-
rum, vt ex abcessu et phthisi se-
nes raro admodum conualescunt,
sic ex pneumonia iuuenes, et qui
florentem agunt aetatem.

ἀπο μὲν. Locus, quo fultus Cappadox haec scripsit, legitur in Coac. I, III, ἀπὸ ἄλλοι-
ται δὲ ἐν μὲν τῶν περιπνευμονικῶν ἐμπνημάτων οἱ γράμματα· ἐν δὲ τῶν λοιπῶν,
οἱ νεώτεροι, Empyema hic, vt pluries in Hippocratis scriptis quemcumque de-
notat abcessum.

φθόσης. Quoniam vires protinus omneque pus eliminandi non sufficiunt, remanet
itaque, putrescit, stimulat vasa, inorbetur, excitat motus febriles, et sin iusta
adhibetur medela, tristem in phthisin miseros praecipitat.

καὶ ἀπὸ μὲν. Si haec in vniuersum dicta sunt, nil habeo quod contra ea moneam,
Verum si ex peripneumonia mortis rationem, Hippocratem secutus, Aretaeus
his recensuerit, pertineo (cum nimia vi, natura pus ex pulmonibus eliminare
studet, ideoque viam aëri dicitam claudit) ne hac ἀπὸ δὲ τῆς περιπνευμονίης,
falsâ sint atque suspecta, ideoque ἀπὸ δὲ τῆς καταπύξεως legendum potius sua-
derem.

πάνυτοι. Seiuncta habet haec verba *Wigganus* πάνυ τοῖς, nihil autem inter hanc il-
lam lectionem discriminis esse *Henricus* monuit *Stephanus*.